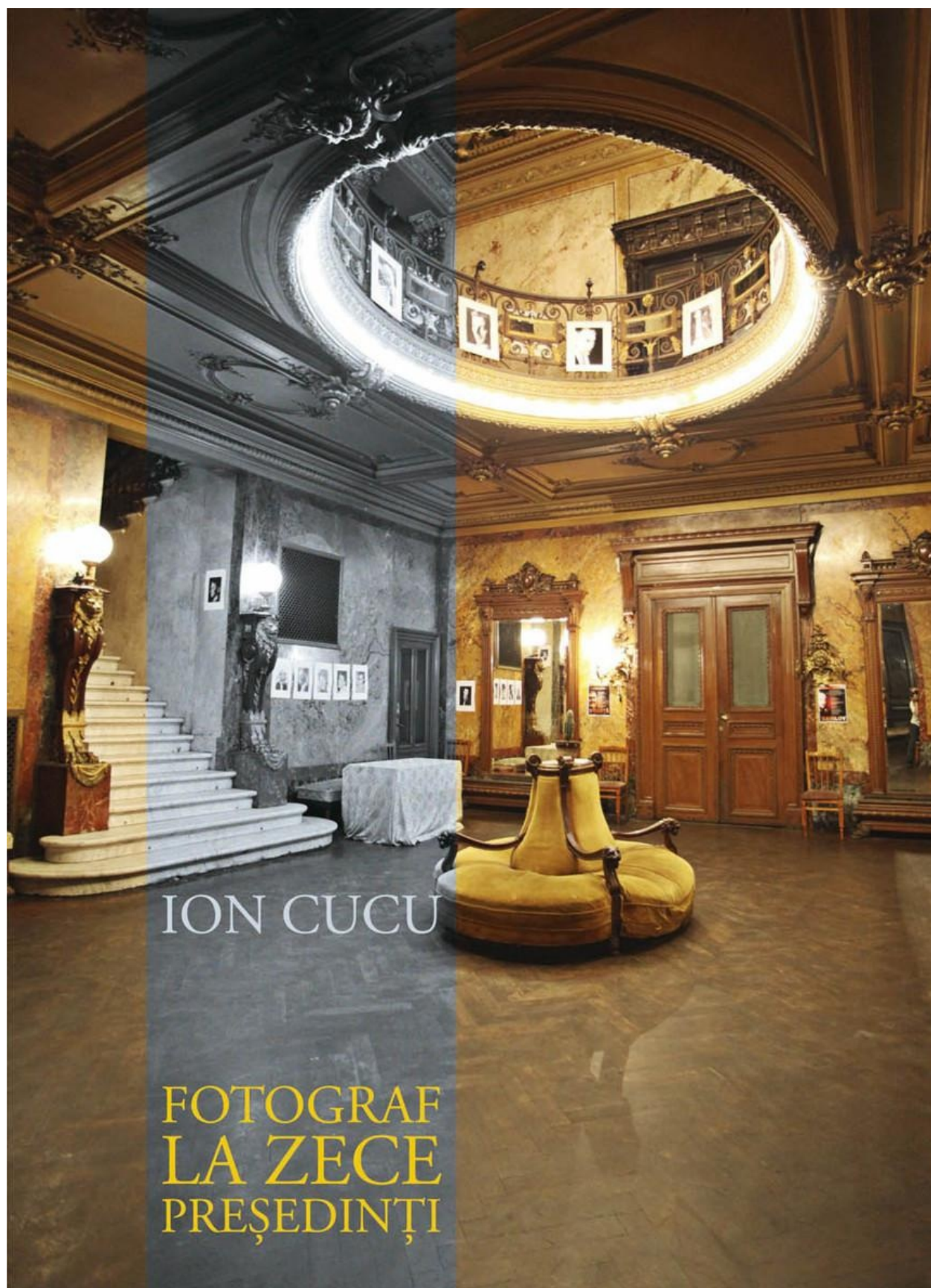
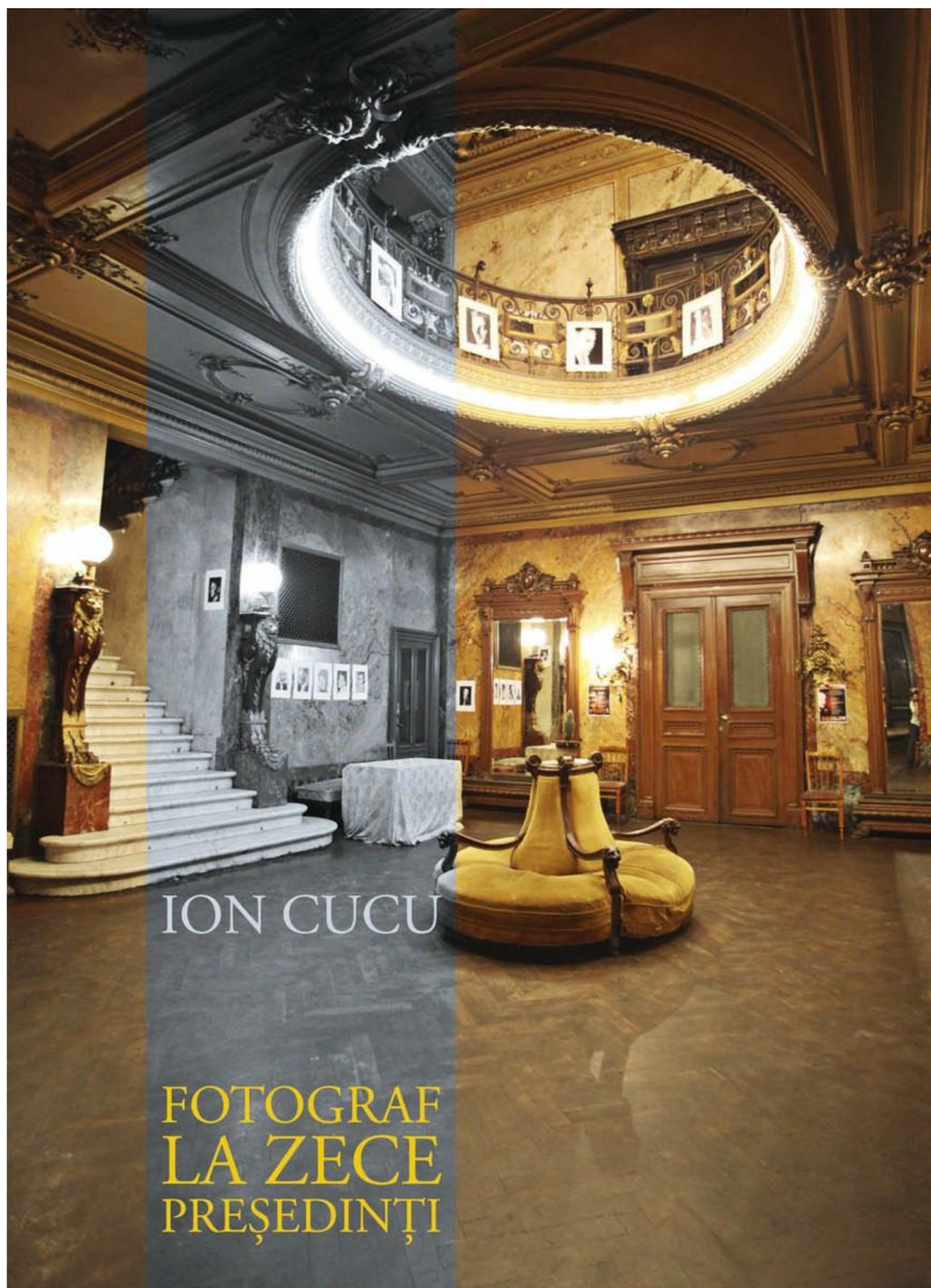

ION CUCU

FOTOGRAF
LA ZECE
PREȘEDINȚI

ION CUCU

FOTOGRAF
LA ZECE
PREȘEDINȚI

Ion Cucu

Fotograf la zece președinți

volumul al III-lea dintr-un interviu de un cristian

casa de pariuri literare

2011

casă de
Păriri
literare

Fotograf la zece președinți de Ion Cucu
volumul al III-lea dintr-un interviu de un cristian

© 2011 casa de pariuri literare

© Titus Tihăuan pentru fotografia de pe copertă

© Ion Cucu pentru fotografiile din interior

seria Interviuri | colecția Punctum

www.cdpl.ro

editura@cdpl.ro

tel.: 021.2607596; 0741.587259; 0726.407349

3 vol. ISBN general: 978-606-92741-1-8

ISBN vol. al III-lea: 978-606-8342-40-5

editor: Cristian Cosma (un cristian)

producție: Victor Jalbă-Șoimaru

Cartea a apărut cu sprijinul Administrației Fondului Cultural Național

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată de elefant.ro

Ion Cucu s-a născut în București, la 29 august 1937, și are studii de medicină neterminate. În anul 1960 a debutat cu fotoreportaje în cotidianul Scânteia Tineretului, unde a format și a coordonat o echipă de tineri fotoreporteri. În paralel, a colaborat cu Uniunea Scriitorilor din România și cu gazete literare din București și din țară.

Din 1975, la revista Luceafărul, a inițiat rubrica „O istorie a literaturii contemporane văzută de Ion Cucu”, unde a publicat săptămânal, timp de două decenii, fotografii din viața literară românească.

Din 1990 este colaborator permanent al revistei România literară. A ilustrat numeroase lucrări de specialitate, dicționare ale scriitorilor români și cele mai importante istorii literare, printre care Dicționarul scriitorilor români (M. Zăciu, M. Papahagi, Al. Sasu), Dicționarul general al literaturii române (coord. Eugen Simion), Istoria literaturii române contemporane, 1941-2000 (Alex Ștefănescu), Istoria critică a literaturii române (Nicolae Manolescu).

Expoziții personale: Nichita Stănescu, 60 de ani de la naștere, Ateneul Român, 1993; Poeți contemporani, în cadrul primului Festival de Poezie al Municipiului București, la Uniunea Scriitorilor din România, 2000; Clipe de viață, Club „Prometheus”, 2003; Călătoria (7 iunie-7 noiembrie 2006, Muzeul Național al Literaturii Române); 50 de ani de literatură (mai și septembrie 2011, două expoziții „La Gard”, Parcul Copou, Iași).

În 2006, i-a apărut la editura Charmides albumul O istorie literară a privirii, o istorie în imagini a literaturii române postbelice. În mai 2010, Târgul Alternativ de Carte l-a avut invitat de onoare al primei ediții.

un cristian (n. 1977) este redactor la Observator cultural și coordonator de proiecte la Uniunea Scriitorilor din România. După zece ani de underground editorial asumat și alți trei de provizorat, este editor al Casei de pariuri literare. A colaborat cu anchete și interviuri în Observator cultural, Pana mea, Fracturi (ambele serii), Ziarul de duminică, România literară și tiuk!.

Fragmente din acest interviu au fost publicate în 2010 în Ziarul de duminică și Steaua și într-un supliment special al Observatorului cultural.

Povestea fotografului celor zece președinți

„Când spun putere, mă gândesc la Președintele Uniunii Scriitorilor.” Cam în acești termeni vede Ion Cucu epoca literară trăită pe viu. Sigur, o judecată personală, care omite deliberat politicul, dar care oglindește, acum mai mult ca oricând, o realitate a faptelor. Percepția fotoreporterului e corectă. Sistemul literar, bine „uns” într-o epocă foarte complicată și greu de explicat (de către cei care-au trăit-o celor care abia au apucat-o, dar mai ales celor care au auzit de ea doar din cărți) cum a fost, în special, cea dintre 1965 și 1989, funcționa pe structuri fixe. Revistele, editurile, premiile literare (aici paranteza poate rămâne deschisă), dar, mai presus de toate, Uniunea Scriitorilor din România dădeau tonul unei vieți literare în continuă mișcare și, paradoxal, încremenită într-o formulă fixă. Cenzura, boema, cenaclurile nu făceau decât să consolideze statutul scriitorului. Pentru că exista așa ceva. Treceau drept borne de neomis și ca repere clare.

Și asta pentru că, se știe, toată societatea funcționa, formal vorbind, spre o evoluție în trepte. Omul nou trăia cu planul cincinal în sânge. Era învățat să aștepte: în douăzeci de ani urma să-și achiziționeze, rând pe rând, mașină, frigider, apartament. Scriitorul, aparent privilegiat, parcurgea un drum similar. Un debut în revistă (totdeauna girat și memorabil nu doar la nivel simbolic), publicarea de cărți (cu extrem de numeroase obstacole și amânări), obținerea de cronici în revistele literare, accesul în Uniune (fie și, la propriu, în restaurantul ei), ca o încununare a pașilor anteriori.

A intra în Uniunea Scriitorilor devenea, cu excepțiile de rigoare (multe cu substrat ideologic), o recunoaștere. Breasla conta, era mare lucru să mergi pe urmele scriitorilor, la o casă memorială sau, caz fericit, să ai un scriitor în familie. Literatura producea meserii și genera venituri. Scriitorul putea trăi, dar

se și putea rata din gloria sau din avantajele scrisului. Nu se puteau sări etapele.

Pornind de la toate aceste extrem de fugare și frugale considerații, centrul puterii literare era dat de apartenența la structurile fixe (editurile cu tiraje exorbitante, revistele cu un capital de imagine astăzi de neimaginat, Uniunea, ca instituție emblematică de reprezentare a scriitorilor români) și de apetența pentru cele mobile (premiile, lecturile organizate prin delegații, plecările în străinătate, chiar accesul la Fondul Literar), între ele un rol deloc de neglijat jucându-l legendarele cenacluri.

Stat în stat pe alocuri, societatea scriitoricească, în ansamblul său, a putut ignora, nu fără a plăti un timbru literar constant, linia impusă de sistemul politic totalitar. După o șampilă proletcultistă accidentală, literatura română a reușit, prin talentul individual, să refacă punțile esteticului, să ascundă la propriu și să transmită, banal spus, mesajul speranței. Comparabile cu interminabilele cozi pentru alimente, cozile pentru cărți au adus în conștiința publicului noua elită literară. Să ne gândim că reintrau în circulație operele scriitorilor interziși, că în România se traducea într-un ritm susținut, că urbanismul forțat apropia generațiile de șoimi și de pionieri de carte, că facultățile de Litere impuneau cenacluri și festivaluri.

Dar, în aceeași măsură, să nu excludem efectele perverse ale accesului în masă la literatură. Nu doar prezența în manuale a scriitorilor contemporani, ci și Cântarea României, nu doar Cenaclul de Luni, Junimea și Echinox, dar și sutele de cenacluri școlarești de propagandă sau Flacăra stadioanelor pline. Nu doar tiraje enorme pentru romanele unor Preda, Breban sau Buzura, dar și planuri depășite pentru fiecare bibliotecă sătească, biblioteci-vitrină, în care cărțile stăteau în spatele bibelourilor. O lume a extremelor, cu vedete literare și o boemă internă, cu armate de aspiranți ce aveau să intre pe porțile larg deschise ale tranziției și aveau să-și ceară drepturile după zeci de cărți de maculatură pe cap de scriitor liber. O lume în care critica literară nu se prea înșela, revistele impuneau respect și creau o tradiție, editurile păreau că nu-și pun problema vânzărilor, cărțile intrau în biblioteci, o lume în care tinerii stăteau la interminabila coadă a debutului impus colectiv și în care devenise o problemă până și publicarea fotografiei autorului pe copertă. De aceea, mărturia lui Ion Cucu e importantă. Glorie și decădere, oficial și neoficial, tinerețe și moarte, victime și călăi se regăsesc într-o astfel de filmofototecă.

Și-apoi, Ion Cucu suferă incurabil de o boală rară. Dragostea pentru literatură l-a

determinat să transfere afecțiunea și căutarea frumosului în lumea scriitorilor români. Hipersensibilitatea de care dă dovadă l-a făcut orb la măștile istorice ale acestora și surd la șoaptele nedemne, câte vor fi fost.

Avem în Ion Cucu nu doar un martor, ci și o voce. Povestea spusă a fotografiilor întregește un tablou. Până la acest moment, creditat doar ca fotograf, Cucu avea un rol de coloratură. De-acum înainte, prin vocea din spatele fotografiei, acest loc trebuie reconsiderat. Pentru simplul motiv că Ion Cucu e mai scriitor decât mulți dintre scriitorii care l-au văzut doar ca un personal auxiliar care să illustreze istoria literară scrisă.

Salvându-se sufletește prin fotografierea scriitorilor, Ion Cucu face, instinctiv, cu mult mai mult decât un simplu album, fie el și kilometric. Arhiva lui e ca o trusă de prim-ajutor pentru repunerea literaturii în grila priorităților culturale ale unei națiuni și-așa indiferente și o șansă nesperată pentru generațiile viitoare de a avea ilustrată aproape integral literatura unei jumătăți de veac. Rămâne doar întrebarea dacă literatura română va mai reprezenta ceva pentru generațiile ce vin, dacă rolul ei central de până acum va mai atrage ca un magnet, în contextul în care facultățile produc doar grămăticici, orice versificator care-și tipărește contra cost o carte e considerat scriitor, iar noile media contestă revistele literare, mizând pe zona de eveniment, pe reacția publicului (așa cum e el) în detrimentul actului critic.

Sistemul a decăzut, asta se vede cu ochiul liber. Parazitat din exterior și din interior, copleșit de interese pecuniare și lipsit de o grilă valorică certă, adună anual sute de noi membri. Ar fi mult mai simplu să fie promovați peste tot și rapid cei mai importanți 90-100 de scriitori ai țării decât ca fiecare oraș să pluseze cu replici și să-și dorească o revistă care să rivalizeze cu România literară sau cu Observator cultural.

Regionalizarea valorică funcționează ca un bumerang și, astfel, gloriile locale n-au cum să treacă granițele unor județe care țin să aibă un „Messi al lor” (pentru a nu supăra pe nimeni), în timp ce marii scriitori circulă doar ocazional prin țară. Micile ziduri chinezești ascund impostură și blochează accesul la public, mai ales la cel tânăr.

Din fericire, Ion Cucu are cu ce să fie peste tot, cu toți și pentru toți. Ar fi culmea să auzim „ăsta e Cucu al nostru” într-un orașel cu 20.000 de locuitori și 30 de scriitori legitimați, ștampilați și publicați în tiraje de buzunar în cine știe ce

maghernițe editoriale. Ion Cucu e doar al literaturii române. Prin asta e unic și prin asta va rămâne inconfundabil. Așa cum, pe fotografiile lui, preluate fără jenă te miri pe unde scrie fotografie de Ion Cucu, în istoria, sau ce va fi, a literaturii române din 1957 până azi, prezența lui devine o mențiune obligatorie.

Un om răbdător, care a refuzat pactul cu fotografia politică pentru a pătimi în lumea scriitoricească românească. Un colecționar de suflete blând și cald, care deschide cu precizie de chirurg fiecare fotografie cu un bisturiu al amintirii. Zi și noapte, înconjurat de mii de imagini, el e stăpânul fără arginți al comorii care nu-l lasă să doarmă. Fotografiile își cer acum dreptul într-o altfel de istorie a literaturii române, pe care Ion Cucu o mai are de spus. Cam aceasta e, pe scurt, povestea fotografului celor zece președinți. Ai Uniunii Scriitorilor, firește.

Trilogia e gata. Urmează Istoria.

un cristian

Autoportret

De unde-mi arog dreptul de a mă considera mai special decât alți oameni? Energia cu care am alcătuit și edificat această trilogie din ce-și trage seva? De ce cred că vor fi câțiva care se vor bucura să se descopere sau să-i descopere pe alții, cunoscuți de-ai lor? Mă vor compara cu Sisif? Mă vor denigra? Eu am, în continuare, posibilitatea să dialoghez, să-i simt aproape, să ciocnesc un pahar de vin cu ei, cu cei care nu mai sunt, mulți și importanți scriitori, cu suflete și talente uriașe unii dintre ei. Sau pe alții plecați să-i fac să tacă pentru totdeauna. Pare o nebunie. Dar pot vorbi cu ei. O și fac, în cămăruța mea de la Mogoșești.

Trilogia asta m-a eliberat

Când s-a produs prima expoziție?

În 1993, la Ateneul Român. O efemeridă. Șaizeci de ani de la nașterea lui Nichita Stănescu. L-a sărbătorit Uniunea Scriitorilor. Patruzeci de fotografii în format mare, care au avut un impact extraordinar. Expoziția a trăit o jumătate de zi și a fost achiziționată de Muzeul Literaturii Române, de urgență. Au luat-o direct din Ateneu.

Ați avut o a doua expoziție, la Clubul Prometheus, în 2003. De ce așa de târziu?

Și-acum mă mir că m-am expus. Pentru că nu îndrăzneam să cred că înseamnă ceva. Mi-au mai pus și alții întrebarea, dar la tine sună foarte imperativ și asta-mi place. A trebuit să mă reconsider, să mă readun. Mi-a trebuit mai mult de un deceniu ca să ridic capul care stătea aplecat. Măcar expoziția asta, Clipe de viață, a ținut trei săptămâni.

Cum ați avut răbdare atâția ani?

Am răbdarea în sânge. Poate vechea spaimă că n-am dosarul de cadre bun să fie o explicație. Pe frate-miu l-au luat din armată și l-au băgat în mină pentru doi ani. Pe sora mea, Elena, au dat-o afară de la liceu, ajungând la școala profesională de vânzători. Iar pe mine m-au dat afară de la medicină. Dacă mama n-ar fi prins un post de bucătăreasă la fabrica IUTA, din Doina Ferentari, am fi murit de foame. De aceea eram internat la Gimnaziul Unic „Regele Ferdinand”. Și în vacanțele lungi de vară, în urma unei cereri și a unei anchete sociale, rămâneam tot la internat. Stăteam la 20 de minute de casă cu tramvaiul, dar mă duceam foarte rar. La internat mâncam marmeladă pe mămligă și ceai din coji de nuci. Într-o cămăruță de $\frac{3}{2}$ erau șase paturi suprapuse. Și-n spălătorul comun, asemănător cu cel văzut când aveam să fiu recrutat militar, cu apă veșnic rece,

îmi găsisem un colț unde îmi cărasem o ladă, pe care stăteam și citeam până noaptea târziu. Era spre closete, numai acolo lumina putea rămâne aprinsă. Așa am citit Demonii, aveam 14 ani, acolo am citit Pădurea spânzuraților, Ultima noapte de dragoste și Luceafărul. Luam cărți de la biblioteca gimnaziului. Găsisem în podul casei din Șoseaua Măgurele, azi Sălaj, un registru vechi al tatălui meu, în formă de T, ca o cruce, cu câteva pagini scrise chiar de el. L-am tăiat cu un fierăstrău de mână, cu zimții foarte fini, și pe el îmi luam notițe. Era atât de gros și de greu, încât dacă privesc peste ani, atunci cred că mi-am format musculatura pentru a căra geanta cu aparate. Numai blițul cântărea câteva gantere. Am luat viața pe cont propriu din clipa în care, la 11 ani și o lună, în septembrie, tata m-a dus până la poarta gimnaziului și mi-a spus cu mâna pe umăr: „Neluțule, tată, atât am putut să fac pentru tine! Dumnezeu să te aibă în pază.” M-a sărutat pe frunte și ne-am despărțit pentru foarte mult timp. Dar asta este o altă poveste. De-asta zic că răbdarea a crescut în mine odată cu frica.

*Mai mulți fotografi „amenință” cu o istorie a literaturii în imagini.
Dumneavoastră ce pregătiți?*

E complicat, extrem de complicat să faci o istorie a literaturii în imagini. Am hrănit cu imagini dicționarele lui Zăciu, Papahagi și Sasu, mai apoi cele șapte dicționare scoase la Academia Română de către un colectiv coordonat de Eugen Simion, Dicționarul General al Literaturii Române și cele două monumentale istorii ale literaturii, Istoria literaturii române contemporane a lui Alex. Ștefănescu (circa 700 de imagini) și Istoria critică a literaturii române. Din păcate, cred eu, Istoria lui Manolescu merita mult mai multe imagini. Manolescu mi-a și dat dreptate, când i-am spus. Mi-a promis că la o nouă ediție va apela chiar abuziv la filmofototeca mea. Dacă aș număra toate fotografiile intrate în aceste cărți, cred că ar fi vorba despre o istorie.

Sigur că vreau să realizez o istorie, e un fel de țintă finală. Pe ceilalți fotografi care, după cum aud din diverse surse, anunță diferite istorii, i-aș întreba: „Cum stați cu fotografia scriitorilor din 1950 încoace?” Probabil că istoriile lor sunt fie selective, fie postrevoluționare. Am un calm olimpic, mi-e destul să deschid sertarele și să scot plicurile cu sute de filme. Ei au frunzele din pom, eu am rădăcina, crengile. Nu mă îndoiesc că s-ar putea să aibă, metaforic vorbind, numai florile, chiar și ceva frunze din arborele istoriei literare. Îi felicit pentru idei, pentru consecvență, mă bucur că vin și ei în echipă. Dar trebuie să se și

legitimeze, ca să aibă drept de joc. Mă bucur pentru intențiile lor, mai ales că aș avea cu cine să mă compar. Poate așa mi-aș da seama că demersul meu e meritoriu și că răsplata va fi pe măsura efortului depus. Supraomenesc. Nu e o exagerare. Acțiunea mea pare a unui nebun. În sensul că m-am aruncat în această vâltoare fără un scop anume.

Și, gândește-te puțin, când am spus că am colaborat intens la realizarea acelor dicționare, nouă la număr, unde mai mult de jumătate din ilustrații se referă la clasicii literaturii române, de la Antim Ivireanul până-n 1957, când am început cu enormă timiditate să fotografiez contemporani, m-am referit și la faptul că sute de ore le-am petrecut în subsolul Bibliotecii Academiei Române, în alte zeci de biblioteci și anticariate, cu acreditări, și am reprodus peste 3000 de imagini: portrete, manuscrise, ediții princeps. Am reprodus fotografic toată literatura română până la întâlnirea cu literatura contemporană, pe care am surprins-o în mișcare.

V-ați „antrenat” cu imaginile clasicilor până a ajunge la contemporani...

Trebuia să le studiez fotografiile, să le dau un sens, o logică și chiar să-mi fac curaj. Cum să fi venit așa, pur și simplu, pe ușă și să declanșez cu aparatul? Cine eram eu să fotografiez scriitori dacă n-aș fi știut cum arătau la față clasicii literaturii? Ce fel de fotograf de scriitori aș mai fi fost dacă nu puteam să-l deosebesc pe Goga de Coșbuc într-o imagine? De-asta spun că a face fotografia unui scriitor nu e doar artă fotografică. Trebuie să ai mai mult decât apetit tehnic și ochi format. Trebuie să te tragă așa la carte.

Constantin Noica, George Macovescu

D.R. Popescu, Nichita Stănescu

Nu v-a fost teamă să nu clacați?

Tot timpul mi-a fost teamă că voi rămâne cumva în urmă. Dar mobilul existențial al efortului depus este salvarea sufletului meu și, implicit, al celor care intră în contact cu opera mea. O numesc operă fără să roșesc, pentru că, dacă Dumnezeu ne ajută să tipărim o istorie a literaturii române cu o anvergură de cincizeci și cinci de ani, se va face dovada. M-am luat la trântă cu propria mea ființă. Totul a fost între mine și mine, nu între mine și alții. Așa că mesajul către cei care anunță istoriile este: „Veniți, faceți expoziții pe salteaua artei!”

Într-o cronică la DGLR, Marius Chivu spune că ar fi meritat și Ion Cucu un mic capitol. V-așteptați la acest lucru în viitor sau ar trebui să apară istoria pentru a ajunge pe lista celor care au fișă de dicționar?

Se pare că nu e de ajuns să fotografiezi de 25.000 de ori scriitorii și să-ți permiți oricând să dai o selecție de 5000 de imagini de aur. Se simte nevoia de alte argumente. Iată-le!

Apoi a venit expoziția de la Muzeul Literaturii...

Expoziția din 2007 a fost ca un tsunami. Am adunat-o în tăcere, cu eforturi teribile. Șapte sute de imagini care au stat mai bine de șapte luni. A fost ca o descătușare. M-au bucurat toate prezențele, îmi făcusem liste, îmi imaginam cine va veni, cine cât va sta. L-aș numi triumf, dar nu triumful m-a interesat ca idee. Dar cu expoziția aceea a fost și altceva. A fost și emoția mea la mijloc. O așa emoție și atâta bucurie n-am resimțit decât la emisiunea Nocturne a Marinei Constantinescu, căreia țin de fiecare dată să-i mulțumesc pentru acea primă invitație televizată.

Cum de-ați venit la Uniune?

Trebuia să ajung la Uniune dacă am ales să fotografiez scriitori. Pentru că eu,

când spun putere, mă gândesc la Președintele Uniunii Scriitorilor. Pentru ceea ce aveam nevoie, centrul puterii era Uniunea, nu regimul politic. Și mi-am găsit singur drumul. Am creat un studio ad hoc la sediul revistei Viața economică, unde scriitorii ce se aflau peste drum mă vizitau zilnic. Se trimiteau unii pe alții. Primul a venit Constantin Țoiu, împreună cu Cezar Baltag. Laboratorul-studio se afla la subsol, avea aproape șazeci de metri pătrați, era răcoare înăuntru. Foloseam numai lumina zilei, o lumină absolut creativă, care intra prin două ferestre de dimensiuni relativ mici, aflate la nivel cu pământul. Așa mi s-a dus vestea că sunt un fotograf-artist, care lucrează cu lumină puțină, astfel că dispar eventualele riduri apărute prematur.

Erați singurul fotograf angajat al Uniunii?

Am avut grijă, dintr-o intuiție căreia din nou îi mulțumesc, să nu fiu angajatul direct al Uniunii Scriitorilor decât un an, între 1990 și 1991. Uniunea n-a creat post de fotograf, dar existau fotografi care colaborau permanent. Cum am colaborat și eu, fiind angajatul revistelor literare Luceafărul și, mai apoi, după revoluție, România literară.

Vă plăteau fotografiile?

Rămânea la buna lor plăcere. De regulă primeam cărți cu autograf. Dar nici eu nu eram foarte darnic, ca și astăzi. Le făceam, dădeam două-trei imagini, drept răsplată că mi-au pozat, iar restul le țineam pentru mine și le adăugam fagurelui uriaș pe care-l construiam în tăcere.

Știa multă lume de construcția asta?

Nu, era o poveste personală. Mi-a repugnat întotdeauna faptul de a mă băga în față sau de a lua fața altcuiva. Apariția mea publică înainte de vreme s-ar fi soldat cu blocarea altcuiva.

Într-un fel, erați un fotograf secret...

Mi-a fost foarte greu să cred că pot alcătui o filmofototecă cu un impact major. Îmi dădeam seama despre ce e vorba, răsfoiam cu atenție profesională gazetele literare, mă duceam special și le subtilizam din vila de pe Ana Ipătescu, le ascundeam în geanta mea de foto și-n taină, în laboratorul de sub pământ, le studiam de la un capăt la altul, în speranța că voi aprecia exact nivelul artistic al portretelor și nu numai, din aceste reviste. Dacă cineva m-ar fi întrebat atunci, concluzia ar fi sunat cam așa – cu câteva excepții, era loc de portrete foto artistice. Ceea ce m-a determinat să-mi extind activitatea legată de viața și cunoașterea scriitorilor. Am început să frecventez cenaclurile, să merg la lansări de cărți, la decernări de premii. Am prins gustul pentru frumos. Și pe vremea când lucram la ziar am avut rezultate excepționale, am luat premii inclusiv internaționale. Am făcut din fotografie suportul esențial al vieții mele de tânăr fără noroc.

Mi se spunea adesea, de către cei ce conduceau serviciul de cadre al editurii Scânteia: „Norocul tău, Cucule, e că ești un bun, un foarte bun profesionist.” Zâmbeau într-un fel încurajator, dar nu uitau să-mi ceară la două-trei luni autobiografia. Așa că mi-am pus toată energia în laboratorul meu de sub pământ și de foarte multe ori mi-au intrat în el scriitori, la rândul lor, tineri.

Au fost și momente de cumpănă, bănuiesc. Trăind printre ei, fiind unul de-ai lor (îndrăznesc să spun), ați asistat la multe. Să amintesc doar de accidentul mortal al lui Iustin Panța, care s-a urcat în mașină în locul dumneavoastră...

Da, au fost și momente din acestea. Nu doar dispariția fizică a cuiva, e drept, acum 30-40 de ani mai rară, pentru că mulți erau la fel de tineri ca mine, dar și accidente.

Am avut trei accidente cu scriitorii și în slujba lor. Cel mai de demult s-a întâmplat pe șoseaua supranumită Milionarilor, în zona Timișoarei. I se spunea așa pentru că lega între ele unele dintre cele mai bogate sate din epoca socialistă. Era iarnă, de la Partid mi s-a pus la dispoziție o mașină marca Gaz, cu prelată, nu cu acoperiș, și un șofer puțin mai tânăr decât mine. Șoseaua Milionarilor arăta ca o panglică întinsă cât vedeai cu ochii, strălucind în contre jour-ul dimineții asemenea unui patinoar pe care s-ar fi putut doborî recorduri de viteză. Urma să

vizităm o casă memorială și o casă de cultură. Mașina mai mult dansa, șoferul ambala serios motorul. L-am tot atenționat, l-am și rugat să fie mai atent. La un moment dat, mașina frânată neîndemânatic s-a răsturnat ca o sanie și ne-a prins pe amândoi între drum și podeaua mașinii. Ce-a urmat aveam să aflăm mai târziu, la spitalul din Timișoara, unde am fost internat cu diagnosticul de hernie inghinală stânga, stare incipientă, cu traumatism sternocostal, c-o ditamai vânătăia la ochiul drept, cu unul dintre aparate făcut zob și desculț, pe deasupra. Nu mai aveam ghetă în picioare, îmi zburaseră la impact. Am zăcut câteva zile bune în spital, mi s-a atras atenția asupra herniei, mi s-a cumpărat o pereche de pantofi și m-am trezit în acceleratul de Timișoara-București cu dureri cumplite în coaste.

Al doilea accident s-a produs în Deltă, pe când eram cu un grup de scriitori, printre care se aflau Petre Sălcudeanu, D.R. Popescu, George Bălăiță, Paul Everac. La Sulina ni s-a propus să vedem cum se prind morunii. Noaptea, câțiva dintre noi am plecat curioși. Erau valuri mari, cula era foarte mare, dar făceam pe viteazul alături de Radu Anton Roman. Vasul nostru de pescuit părea o coajă de nucă. Nici nu mi-am dat seama când am fost aruncat peste bord, intrând cu totul în apă. Am și astăzi unul dintre aparatele mele de-atunci, căci eu numai cu aparate personale am lucrat tot timpul. Știam să înot încă din copilărie, când în Balta Lișteavei din Ulmenii de Dunăre mă dădeam la fund în gropă în care se scăldau caii și, cu ochii deschiși, în para semiturbure, mă apropiam de sub burta lor și le puneam mâna pe grenadele lor rotunde. N-avea niciun fel de legătură marea cu lișteaua. Am simțit o lovitură puternică în spate, care m-a trimis în inconștiență și m-am trezit în casa primitoare a unui pescar din Sulina, unde am zăcut peste două săptămâni. De-atunci am rămas c-o fisură de drepti abdominali, care s-a tot lărgit în mușchi.

Al treilea accident a fost la Slatina, când autocarul plin cu scriitori tocmai se întorcea de la vizita anuală, obligatorie, dar nescrisă, de a depune coroane de flori la Scornicești. De cum am pătruns pe șoseaua Slatina-Râmnicu Vâlcea, o bubuitură urmată de o explozie teribilă, prevestitoare de foarte rău, ne-a bulversat pe toți. Parbrizul imens al autocarului a explodat în sute de ciobulețe. Datorită suflului celor 80 km/h cu care rulam, toți, absolut toți am fost atinși de acele schije. Ca de obicei, victimă a probității mele profesionale, știind că trebuia să cobor primul din mașină, stăteam lângă șofer. Cele două obiective ale aparatului Rolley Flex mi-au fost sparte. Toți am fost zgâriați, dincolo de sperietură, iar lui D.R. Popescu, președintele nostru, i s-a înfipt un ciob în ochi. Prima mișcare pe care a vrut s-o facă a fost să-și frece ochiul. A fost prima și

ultima oară când am urlat la el: „Nu frecați ochiul!” Medicul care încă trăia în mine a fost la datorie. Culmea, aveam în permanență în geanta mea și o trusă medicală. Pastiluțe, fiole, anticongestionante, antipiretice, antiinflamatorii. După ce-am înlăturat c-o mișcare un ștergător de parbriz de pe prima banchetă, aproape că l-am obligat să se culce pe spate cu fața în sus. Ochiul deja se apăra, nu se lăsa deschis, dar am forțat pleoapele și i l-am deschis. O particulă i se înfipsea în scleră. I-am picurat în ochi acel anticongestionant. După câteva clipe am plecat spre spital. Doctorii aveau să și spună: „Ați făcut un lucru foarte bun că n-ați frecat ochiul.” Pentru câteva zile, D.R. Popescu a purtat un pansament, cu care, pe o stradă din Craiova, l-am și immortalizat. Cât despre mine, lovitura pe care am suferit-o presat de spătarul scaunului șoferului, sub impulsul frânei puternice și salvatoare, mi-a dat capul pe spate și chiar și astăzi am o spondiloză traumatică. Dar tot răul spre bine. M-anunță când se schimbă vremea. Ce bine ar fi fost dacă m-ar fi anunțat când se schimbau vremurile...

Mircea Ciobanu, D.R. Popescu, George Țărnea

V-au fotografiat scriitorii?

Sunt foarte greu de fotografiat. Blendea m-a fotografiat de câteva ori. Și eu pe el. Constantin Țoiu mi-a făcut câteva fotografii. Mă și vizita în laboratorul meu.

Ce scriitori v-au vizitat în Bârlog?

Ștefan Bănuțescu, Nicolae Velea, Fănuș Neagu, Gheorghe Pituț, Nichita Stănescu, zeci și zeci. Se aduceau unii pe alții. Mă uitam deseori pe unul dintre geamurile de la nivelul pământului și le vedeam întâi pantofii și, pe măsură ce înaintau către intrarea spre laborator, îi identificam. Numai capetele întârziiau să se vadă. Le vedeam doar când intrau în laborator.

În câte „spații” s-a mutat Bârlogul?

Întâi a fost în Casa Scânteii, etajul 3, corpul B. Atunci nu se numea Bârlog, ci secția foto a ziarului Scânteia Tineretului. Apoi am mers pe strada Nicolae Iorga, la nr. 4, unde am și botezat atelierul Bârlog. Acolo venea foarte des tatăl meu, pe-atunci la 70 de ani. Îl prezentam scriitorilor și, după ce le strângea mâna și ei plecau, îl auzeam: „Măi Neluțule, tată, scriitorii ăștia văd că sunt oameni ca și noi.” „Și la ce te-așteptai?” „Să aibă niște cărți în spate sau creioane la urechi, așa cum ăia care fumează ar trebui să aibă un coș în cap.” Cum mă feream să fumez de față cu el, dădeam afirmativ din cap: „Mă, dacă Dumnezeu l-ar fi lăsat pe om să fumeze, i-ar fi făcut un coș în cap.” În paralel cu laboratorul nou, lucram la fostul studio din Casa Scânteii, care era mult mai dotat tehnic. Cu toate că nu mai eram angajatul ziarului de mai bine de șapte ani, prestigiul cucerit cu greu îmi dădea acces nelimitat. După '89, odată cu mutarea revistelor literare în Casa Vernescu, în coada ei mi s-a creat și mie un spațiu. A apărut al treilea Bârlog, chiar la intrare. Povestea lui e foarte tristă. După ce a apărut Cazinoul, în calitate de chiriaș, la scurt timp Bârlogul a fost mutat încă o dată, și încă o dată,

și-ncă o dată. La fiecare mutare, care se făcea în forță și neanunțat, fără să exagerez, mi s-au pierdut și deteriorat atât aparatura, care era proprietate personală, cât și fotografiile și filme, printre care și filmul vizitei Monicăi Lovinescu și a lui Virgil Ierunca la București. Am pierdut enorm, însă atât de mult am lucrat, că nu s-a simțit. Culmea e că dispariția lor părea a fi opera unui cunoscător.

Suspectați pe cineva?

Nu vreau să suspectez pe nimeni. Am indicii, dar nu le aduc în discuție.

După cincizeci de ani de fotografiat scriitorii, vă retrageți, încet-încet, la origini, lângă Comana. De ce v-ați retras la Mogoșești?

Aici sufletul are unde să se ducă, să zburde. Acompanied de foșnetul frunzelor, de răcoarea nucilor, de gutuile care, când se coc, bat în tabla caselor, nopțile mai ales.

Am fugit de lume. Viața cu ale ei meandre, nevoia de reculegere și regăsire, faptul că aveam responsabilitatea acestui loc și căsuța din paiantă cu prispă pe care o cumpărasem cu 30 de ani înainte, adică în 1981 și până la urmă așa, m-a tras așa acasă. Dacă ținem cont de faptul că tatăl meu, Tudor Gheorghe Cucu, a văzut lumina zilei în satul Mogoșești, lângă biserică, în comuna Copăcenii, județul Ilfov pe atunci și, sigur că da, trebuie să recunosc, oboseala anilor adunați la un loc a contribuit și ea la întoarcerea mea la Mogoșești. Cu mulți ani înainte am publicat o însemnărică în ziarul Scânteia Tineretului în care susțineam cu tărie că satul Mogoșești se află așezat pe un deal care seamănă cu un sân de femeie. Și sfârșitul este satul.

Ce scriitori v-au vizitat la Mogoșești?

Nu prea mulți, deoarece satul meu urma să fie demolat. Era în planul de demolare al regimului de tristă amintire. Îmi era interzis să repar casa și, indirect, interzis să reîntineresc livada cu pomi fructiferi. Ce rost ar fi avut să dau curs

acestor îndemnuri, când fusesem anunțat cu adresă de la primărie că voi fi demolat? Îmi aduc aminte că deseori deasupra satului zbura elicopterul cu șeful de partid și de stat, survolând cursul viitorului canal Dunăre–București, și noi,ăștia care urma să fim demolați, priveam cu ură la pasărea de fier aducătoare de mesaj. Și uneori, înfricoșați, ne ascundeam pe sub streșini ca să nu fim văzuți de sus, cuprinși de teama de a nu fi demolați înainte de vreme.

Eram înspăimântat, distrus sufletește, plângea sufletul în mine. De câte ori păraseam Mogoșeștiul, tristețea era necuprinsă, asemănătoare cu aceea de la moartea unei ființe dragi.

Cu cine dintre scriitori țiineți legătura în prezent?

Așa, ca să ne vizităm acasă, cu nimeni. Am avut prieteni scriitori care au venit la Mogoșești, dar foarte rar. Ați aflat de ce. Ocazional mă întâlnesc cu anumiți scriitori de care mă simt legat pe linie de profesie și cu care comunic. Aș începe cu Nicolae Manolescu, cu Eugen Simion, cu Bujor Nedelcovici, cu Alexandru Ecovoiu, cu Gabriel Dimisianu, cu Gabriel Chifu. Și cu alții. Întâlnirile sunt scurte, pline de afinități și simpatii sufletești.

V-ați gândit ce faceți cu noile valuri scriitoricești? Unde se oprește și, mai ales, cu cine se oprește fotografierea scriitorilor?

Există un prag de sus în fiecare meserie. Nu unul de care să te ferești și să-ți dea dureri de cap. E pragul care, odată atins, îți ia toată frica și îți confirmă că n-ai trăit degeaba.

De-acolo, fiecare centimetru care se-adăugă devine un record. Așa se face trierea, așa apare abandonul. Cred că mai pot adăuga un centimetru-doi. Trebuie să recunosc că m-apropii de limita de sus, sunt acolo, în preajma ei. Nu mai există ceva dincolo de ea. Poate că surpriza explorării filmotecii, din care, să zicem, 35% nu a fost niciodată publicată și nu a fost trecută pe hârtie fotografică, să adauge acel centimetru limită, care, poate, pentru un săritor în înălțime ar valora un titlu olimpic.

Ați editat o carte, în 1993, fotografii cu texte de Mircea Micu. De ce cu Mircea Micu, totuși? Nu găseați pe altcineva?

Nimeni până atunci nu mi-a propus nimic. Mă mulgeau însă. De sute de ori veneau diferiți realizatori de gazete, de ziare și mă păcăleau. Eram victima perfectă. Aveam de unde să le dau. Eram și plătit ocazional. Pe acest teren a apărut Mircea Micu, care mă admira. Ca și la ceilalți, nu m-a interesat ce făcea el în viața particulară, știu că era foarte bun prieten cu Fănuș. Poate că acest fapt m-a făcut să-i accept propunerea. Și trebuia să ies odată pe piață și eu. Trecuseră patru ani de la schimbarea macazului. Într-un fel, el a folosit fotografiile mele ca să brodeze pe ele gânduri și impresii personale. Unele dintre ele s-au confirmat. Altele...

Apropo, v-ați cerut dosarul de securitate?

Puteam să-l cer, mai ales că aveam o pilă la CNSAS. N-aveau cu ce să mă prindă. Ce s-a petrecut cu mine? Am fost atât de tare adâncit în povestea mea fotografică, încât am fost orb și surd la tot ceea ce era în jurul meu.

Aveți fotografii cu diverse echipe redacționale (România literară, Luceafărul) și, spre marea mea surpriză, chiar și cu Săptămâna. Cum de, știind totuși răul public și campania de denigrare dusă de Săptămâna împotriva unor scriitori români, ați fotografiat echipa redacțională de-acolo?

Am avut o perioadă de cincisprezece ani în viața mea de foto în care am fotografiat absolut orice ținea de literatura română în raza aparatului fotografic. Nu premeditam, nu-mi făceam planuri. Ca să vezi că există explicații pentru fiecare imagine declanșată, în cazul fotografiei de grup a redacției Săptămâna, în frunte cu Eugen Barbu, o să-ți spun că: într-o perioadă am lucrat ocazional cu doi colegi foto de la Săptămâna, Constantin Cioboată, zis Ciobi, și Emil Milică Cojocar, amândoi calificați de mine în laboratorul Scânteii Tineretului.

Mă atrăgea foarte tare acel laborator aflat la câțiva pași de restaurantul Berlin, pe strada Constantin Mille, unde se știe că ani buni pe vremea socialismului victorios se serveau niște salate și fripturi bune, dar și bere străină. Acolo se strângea nu numai intelectualitatea literară, ci și cea artistică, teatrală, plastică.

Mircea Dinescu, Ioan Groșan, Laurențiu Ulici

În privința acelei fotografii de grup, ca să lămurim. N-am intrat decât de două ori în redacția Săptămânii, aflată la câteva sute de metri de laborator și, la acea petrecere, am mers alături de cei doi fotografi.

Locotenenții lui Eugen Barbu, altfel un romancier renumit în Groapa, frecventau Casa Scriitorilor?

Eugen Barbu venea rar în Sala Oglinzilor, dar nu lipsea de la nicio conferință a scriitorilor. Știam că lumea e împărțită în tabere și că granițele dintre ele interferează în anumite puncte, că unii sunt aserviți și că alții doar mimează, dar nu mi-am propus să-i categorisesc. Țineam foarte tare la partea artistică, expresivă a fotografiei și nu m-a interesat altceva. M-am gândit la expresivitatea fotografiei, la crearea unui prototip, despre care să se spună: Așa arăta poetul Nichita Stănescu! Așa arăta prozatorul Ștefan Bănuțescu! Asta a fost una dintre misiunile pe care mi le-am propus, să creez acel eșantion fotografic prin care scriitorii pot fi identificați și prin care pot rămâne în istoriile literare. Spre exemplu, Eugen Barbu era foarte fotogenic. Nu mi-am făcut niciun altfel de socoteală decât estetică în ceea ce privește un scriitor.

Dan C. Mihăilescu observa, pornind de la acest aspect, că în arhiva Ion Cucu putem găsi, ca nicăieri, imagini care astăzi ne-ar face aproape să râdem. În sensul că, în același cadru, apar și „victime”, și „călăi”, informatorii dovediți stau ca niște prieteni alături de „subiecții” lor...

Asta dovedește că n-a fost nimic premeditat. Eu am fost supranumit în două feluri: Ion Cucu – exponometru, adică apreciam uluitor de repede și precis lumina ce cădea pe subiectul ce-mi propuneam să-l fotografiez. Aproape fără greș. De aceea, optzeci la sută din imaginile mele sunt fără bliț și de aceea sunt pline de tonuri, de semitonuri, de umbre, de lumini, de tristețe, de bucurie. Și-apoi, instantaneo-foto. Am vrut chiar să creez un grup de câțiva fotografi artiști,

printre care Aurel Mihailopol și Edmund Höffer, să formăm o mașină – car de reportaj, și să străbatem țara în lung și-n lat, dacă s-ar fi putut și lumea-n lung și-n lat, și să facem numai instantanee. Proiectul se putea împlini prin '73, ca sediu-mamă ar fi fost revista Flacăra, pe vremea când redactor-șef era Eugen Mandric, dar am fost puși la punct de cei de la secția de presă.

Iar aceste fotografii cu victime și călăi sunt realizate mai ales în perioada de instantaneo-foto. Îmi spuneam: „Nu ai voie să intervii regizoral în pregătirea subiectului. Trebuie pus pe peliculă așa cum l-ai întâlnit.” Într-una din deplasări, pe un câmp din țara asta, câțiva țărani săpau o fundație. M-am apropiat de ei, am îndreptat aparatul către ei, nu s-au ferit. I-am întrebat la un moment dat: „Cât de adâncă săpați fundația?” S-au întrerupt din săpat, s-au rezemat cu spatele în ideea de a-și relaxa mușchii, m-au privit de jos în sus, iar unul mi-a spus: „Neică, noi săpăm atât de adânc, cât să nu cadă casa!”

Așa fac și eu. Am fotografiat atât de divers și de adânc, încât să nu-mi cadă construcția.

Mi se părea că tot ce intră în contact cu scriitorii autentici capătă alte valori. Chiar și obiectele. Că ce ating ei cu gândul își poate schimba aspectul, chiar înfățișarea.

Contactul cu scriitorii v-a modificat și pe dumneavoastră?

Dacă nu intram în lumea literară, fericită intrare, riscam să pierd grăunțele fermecat cu care mă născusem. Aplecarea mea spre frumos a căzut ca o grăunță în pământ fertil și am simțit cum mă transformă. Și-așa, scriitorii au făcut să nu mă mai sperie urâtul vieții. Deși cred că și urâtul își are rostul lui.

Regretam fiecare eveniment pe care-l ratam. Se întâmpla foarte rar, e adevărat, dar regretul era enorm. Mă întrebam aproape cu voce tare: „La ce-am folosit orele alea, de-am lipsit?” Și de cele mai multe ori mă acuzam că am irosit acel timp. Prin cârciumi sau prin diferite vizite la atelierele pictorilor. Ademenitoare. Dar așa mă trăgea spre literatură. Calendarul meu ținea de viața literară. Îmi reușea acest maraton și pentru că eram în capul listelor. „L-ați anunțat pe Ion Cucu?” – auzeam. Am primit mii de telefoane de la secretariat și de la vicepreședinți: Laurențiu Fulga, Virgil Teodorescu, George Bălăiță, Constantin Țoiu, Alexandru Ivasiuc. Dar cel mai adesea eram atenționat de Traian Iancu:

„Ai grijă, finule, că mâine la 6 dimineața ne întâlnim la informații, la Gara de Nord, mergem la Alba-Iulia.” „Păi când să mă pregătesc?” „Nu ești pregătit? Vezi că luăm și diplomatul.” Ce era diplomatul? O sticlă-două de vin, uneori o sticlă de whisky și, permanent, un mușchi de porc făcut la cuptor. Am date sigure că nu le lua pe degeaba, ci le achita la magazia de alimente. Îmi spuneau gestionarii: „E cinstea lui, nu-ți fă probleme.” Mărturisesc că-mi făceam probleme: „Am eu dreptul să beau și să mănânc cot la cot cu scriitorii?”

Nu vi se pare că uneori îi respectați prea mult? În sensul că s-a dovedit că mulți nu numai că n-aveau valoare literară, dar mai erau și turnători (știm celebra bârfă care spunea că la editura Cartea Românească numai Marin Preda nu se preta la astfel de mizerii), până la urmă statul avea interesul să-i țină în mână (premiile erau consistente financiar, existau ajutoare bănești substanțiale, deplasările erau decontate, tirajele cărților erau uluitoare).

Eugen Uricaru, George Macovescu

Sigur că toate astea au existat. Dar eu întotdeauna am plecat de la următoarea premisă, aflată tot de la scriitori: nu se știe când apare steaua polară, de aceea trebuie susținuți bănește, publicați, hrăniți scriitorii care au fost o promisiune literară.

Noi vorbim despre impostori, de maculatură (promisiuni pot fi cu duiumul), nu de scriitorii care au rezistat (prin atitudine și prin cărțile pe care le-au scris).

Dar impostorii n-au niște semne distinctive. M-am învățat intuitiv într-o lume, fără să mă intereseze culisele ei. Și nu din lașitate. Era un corn al abundenței la Uniunea Scriitorilor, dar și un spațiu al libertății de exprimare. Sigur că organele de partid și de stat aveau tot interesul ca scriitorii să-și vadă liniștiți de munca lor. Mă gândesc uneori la Dumitru Popescu-„Dumnezeu”, la întâlnirile literare cu mesaje politice. Subtil plasate în context. Uneori și Petru Enache sau Ion Traian Ștefănescu. Se dădeau și Premiile UTC-ului pentru tineri. Pregăteau cumva terenul aderării la politica oficială.

Să ne oprim puțin și la acest personaj, Dumitru Popescu-„Dumnezeu”.

Avea un cuvânt foarte greu la nivelul Comitetului Politic Executiv. Dar hai să-ți spun eu ceva cu „Dumnezeu” ăsta. A fost odată ca niciodată un scriitor care scria un articol pentru Scânteia. La poarta lui a bătut un șofer, angajat al editurii, cu misiunea de a aduce acel articol la redacție. Se spune că femeia de serviciu ar fi zis: „Ai și dumneata răbdare, că lucrează la articol!” Au trecut peste două ore. Șoferul aștepta la poartă. Când, într-un sfârșit, a apărut femeia cu articolul în mână, un plic de mărime medie, subțire ca o foaie de ceapă, șoferul ar fi exclamat: „Atâta timp am stat la poartă pentru plicul ăsta?” I s-a părut o bagatelă și-a plecat trântind portiera de nervi. Se spune că, în momentul în care a predat plicul cu pricina, i s-a transmis că a fost dat afară. Fără alte comentarii.

Cum de n-ați ajuns la Flacăra, cea mai ilustrată revistă?

În mai multe rânduri, Eugen Mandric, redactorul-șef, un ziarist de mare clasă, mi-a oferit un post de primadonă la revista Flacăra. Dar, ca și atunci când am fost chemat de Securitate să lucrez la secția de presă a CC-ului, la Ștefan Gheorghiu, la catedra de foto-ziaristică, ca și la repetatele invitații de a trece la ziarul Scânteia, răspunsul meu a fost întotdeauna același: „Rămân unde sunt, în spatele aparatului meu fotografic, să fotografiez ceea ce-mi place, când îmi place.” Și ca să scap de insistențele lor uneori condimentate cu amenințări, răspunsul era întregit cam așa: „Am să colaborez cu dumneavoastră.” Păunescu însă, dictatorial, printr-un telefon, cred că-n prima zi când a fost numit redactor-șef la Flacăra, m-a sunat și-am auzit vocea lui puternică bubuindu-mă: „Neluță, gata, conduc Flacăra. Treci încoace!” Mi se dădea pe mână ilustrația întregii reviste. După o pauză mai mult de spaimă decât de gândire, derutat că voi pierde statutul câștigat de liber-cugetător fotografic, i-am răspuns sec: „Nici prin cap nu-mi trece.” Și astăzi mă mir cum de amărâtele-acelea de fire care ne legau nu s-au carbonizat. Continuarea a fost cumplită. Pentru prima oară, îi răspundeam unui scriitor c-o înjurătură la altă înjurătură. Poate că și de aceea, când am făcut un accident personal, la el la Bârca, și când mai multe zile am zăcut în casa unui vecin, om al lui Dumnezeu la el în sat, nu cred că m-a vizitat vreodată. Cu toate că se afla la mai puțin de o sută de metri.

Cum de n-ați fotografiat foarte mult la Mogoșoaia?

Pentru că n-am fotografiat doar un grup și eram permanent în delegații, tot cu scriitorii. Pentru că nu mă interesau doar consacrații, ci și cei care băteau la poarta consacrării. Dacă aș putea să denumesc boala de care sufeream, i-aș spune cenaclomanie, în fază acută. Apoi a fost efectul scriitorilor asupra mulțimii neavizate și diverse. Profesii diferite, vârste diverse, localități de pretutindeni. Lecturi în fața oamenilor de cea mai diversă condiție. A treia fază, partea de artistic, recolta terenului, evaluată în laborator și întregită de expresia artistică. Sala Oglinzilor a fost prea importantă pentru a mă mai încărca cu Mogoșoaia. Sala Oglinzilor a fost, pot depune mărturie ca atâția alții, un spațiu al rezistenței adevărate.

Să repetăm... se spune că era singura încăpere din clădire fără microfoane...

Probabil c-au înțeles și „ei” că ar fi o profanare amplasarea microfoanelor acolo.

Ca fotograf, n-ați avut tentația de a fotografia nunți?

Mircea Dinescu, Ștefan Bănuțescu

Am cedat totul în favoarea literaturii. E creierul vieții mele filmofototeca. În 1991 am înființat o firmă Foto Cucu Video, împreună cu un fost angajat al Uniunii, Bujor. Avea talentul de a achiziționa antichități, tablouri. El mi-a propus să facem această firmă. Am visat să fac un studio foto în care țărani din zona Adunați Copăcenii–Comana–Călugăreni să treacă cu nunțile și să nu mai ajungă la București, să-i fotografiez și să realizez acel tabloul al cuplului, nunțile și botezurile lor, și mărturisesc că am și filmat câteva nunți și am folosit și peisajul și mai ales florile, streșinile traforate, gălețile de apă pline, nu doar nunta. Cu mare succes. Tuturor le-a plăcut. Și-ar fi urmat să curgă bani. Am experimentat. Dar ar fi însemnat să abandonez complet scriitorii. Nici n-am mai vrut s-aud de așa ceva. Am considerat că ar fi un atac vital la adresa filmofototecii. În 1993 am abandonat firma. Am simțit ca o prăbușire în interiorul ființei mele. Ar fi riscat să se prăbușească toată construcția. Cum ar fi arătat filmofototeca fără ultimii douăzeci de ani? Pericolul era să abandonez complet ceea ce începusem din 1957, cu Preda, Nichita, Fănuș. Acest edificiu pe care l-am construit cu migală și cu efort ar fi fost sortit eșecului. Simțeam că mă voi îmbolnăvi. Am avut tentația de a mă duce spre ban. E normal să-ți dorești să ai bani. Cred că-aș fi avut bani mulți. Dar m-am liniștit.

Ați fotografiat nunți de scriitori?

Da, câteva cununii, la Velea, Angela Marinescu și alți câțiva, fie nunți, fie cununii civile sau câteva botezuri. Dar tot mai rar. Bolovanul care se prăbușise l-am dus din nou pe deal. Mă iubea lumea. N-am băgat între mine și ei banul. Am făcut 45 de ani numai cu colegi.

Colegi, sigur. Haideți s-o luăm altfel. Vă considerați scriitor?

Faptul că am crezut că pot recrea lumea, mai ales când fotografiam țărani, care știau să prețuiască faptul că i-ai nemurit, pentru că asta înțelegeau din fotografie,

m-a făcut să nu scriu și să continuu să fotografiez. Am publicat câteva reportaje, am ținut o cronică a județelor în Scânteia Tineretului, dar scriam despre peisajul rural.

Da sau nu?

Tu ce crezi?

Nu contează ce cred eu. Eu cred că și interviurile sunt literatură, că optzeci la sută din scriitorii care se „dau” scriitori sunt mai puțin scriitori decât ar trebui, că trebuia să fiți nominalizat măcar la premiul special pentru primul volum al acestei trilogii, că mulți încă vă percep ca pe un fotograf căruia i-au făcut un hatâr permițându-i să-i fotografieze. Da sau nu?

Da.

S-a pus problema ca vreun președinte să vă treacă pe linie moartă?

Dimpotrivă, toți președinții până la Ulici au manifestat față de mine curtoazie și plăcere de a mă avea printre ei.

Dacă Uniunea v-ar invita să deveniți membru de onoare, ați accepta?

Iubesc Uniunea Scriitorilor. Tot ce înseamnă ea. Dintotdeauna. Pentru că ea m-a descătușat, ea mi-a dat libertatea de creație, ea m-a făcut să înțeleg cine sunt profesional. M-a adoptat necondiționat, mai ales pentru că veneam dintr-o lume străină, de la un ziar care aparținea de-o editură unde serviciul de cadre funcționa la parametri duri și unde eu, datorită originii mele nesănătoase, trebuia să-mi refac permanent autobiografia. Nu vreau să se uite asta. Vremurile erau cum erau, pe mine nu mă interesa politica, cum nu mă interesează nici astăzi, dar eram la mâna lor, trebuia să ies din această presiune.

Or, transferul meu la Uniune s-a produs nu numai fizic, ci și mental. Mai mult chiar, spiritual. Am bătut la poarta pentru mine de neatins altădată și mi s-a deschis larg. Mi-a capacitat toată energia de a crea fotografic, mi-a limpezit ființa și m-a făcut ceea ce sunt astăzi. Și dacă ar fi să mă autoapreciez, cu mâna pe inimă pot spune că sunt împlinit, am o stare de învingător care mă face să fiu mai bun, mai înțelegător și să mă bucur întâlnirea cu fotografiile mele lipite pe pereții Casei Scriitorilor. Da, acolo le era locul, pentru că acolo au fost în mare parte concepute.

Sună ca o declarație de dragoste. Aveți regrete?

Nu regret nimic în afară de faptul că n-am sesizat momentele în care trebuia să fotografiez scriitorii care-au dispărut prematur. Și că n-am fost destul de atent la tipărirea albumului meu, O istorie literară a privirii, și el nu poate fi difuzat, suferind de un handicap concret: îi ies foile, se destramă când este foiletat. Multă durere și nemulțumire mi-a pricinuit acest lucru. Și mai ales că n-am știut cum să-mi țin această durere.

Putem vorbi despre o „fotogenie a operei”?

De fapt, pot paria că există o fotogenie a operei. Sunt absolut convins că în momentul în care creezi o operă literară importantă, se schimbă ceva în autor. În trăsăturile feței unui autor eliberat parcă apare ceva nou. Se adaugă sau se scade. Ca o vitrină luminată pe dinăuntru. La început mai discret, ca o pâlpâire de neon, apoi din ce în ce mai vizibil. Socotesc că un scriitor, când a dat lovitura literară a vieții sale, e în culmea aspectului fotogenic. Pe absolut toți premiile păreau să-i înfrumusețeze. Am avut reperele mele în aprecierea fotogeniei unui scriitor. Premiile, cronicile, plecările în străinătate.

N-ați avut tentația să plecați din țară?

Puteam să rămân în Finlanda. La Festivalul Mondial al Tineretului și Studenților din 1963, de la Helsinki. Atmosfera era încordată, exista o tensiune între delegațiile republicilor socialiste și cea a RFG-ului. Noaptea, pe la colțuri, se

declanșau adevărate lupte de stradă, cu petarde, sirene și poliție. Din toată delegația noastră, numai fotoreporterii aveau voie să iasă. Insistasem să mi se dea voie, evenimentele mă tentau foarte tare. Aveam un teleobiectiv de 200 mm atașat la un Canon, cu care, pe după stâlpi, fotografiam bătăile dintre nemți și cubanezi. Într-una din escapadele mele, m-am simțit bătut pe umăr. Spaima a fost imensă, mă gândeam că mi-a venit rândul. Când colo, un cetățean mi s-a adresat în română: „Nu vă speriați!” Eram doi fotoreporteri. Unul de la Agerpres. Zice: „V-am auzit vorbind românește, vă invit la mine-acasă.” M-am dus singur. Fie ce-o fi, mi-am zis. Olteanul nostru, din Craiova, m-a invitat la masă. Pe o scară a coborât ca din cer o femeie tânără, fata lui. Zice: „O vezi, e fata mea! Nu știi ce se va întâmpla cu ea, dar eu n-o dau ăstora dup-aici. O iei tu?” Am făcut un blocaj mental general, am înghițit mâncarea ca un haplea. Nici nu îndrăzneam să mă uit la ea. Zic: „Glumiți, știu că oltenii sunt glumeți. Am prieteni olteni, e bună gluma. Și armata am făcut-o în Craiova.” „Nu, nu e o glumă.” I s-au umplut ochii de lacrimi și-a început să-și deplângă soarta. O duc bine cu viața, dar mi-e tare dor de Oltenia mea. Cum mai e pe-acolo? Și-ntre două reprize de plâns mă tot întreba: „Ce mai e prin Craiova?” La nicio întrebare nu i-am putut răspunde, vorbea prea repede și plângea prea mult. La un moment dat a pus capul pe umărul meu și mi-a zis: „Rămâi aici, nu rămâi aici? Te-ascund în pivniță, știu cum e. Până pleacă avionul nu te găsește nimeni. Am magazinul ăsta de pielărie, rămâi cu fata.” Soția lui, de la celălalt capăt al mesei, încremenită, se uita la mine cu ochi mari, rugători. Fata, sfioasă până la Dumnezeu, se uita-n pământ, complet derutată de situație. Am băut două pahare de vin și am apucat să vorbesc. Consemnul era ca înainte de ora 11 noaptea să fac prezența în cantonament. Așa că i-am zis că voi reveni a doua zi. Mi-a pus pe umăr o geacă de piele: „Dacă nu vii, măcar rămâi cu asta.” Îmi venea brici, adevărul e că și arătam bine. Mulți din prietenii mei îmi spuneau că aduc cu Richard Burton, strigându-mă, în glumă, Burton. Am coborât treptele și uitându-mă în sus am văzut două siluete care-mi făceau cu mâna. Oare aș fi trăit o asemenea poveste dacă n-aș fi fost subjugat de fotografie? Am fost și atenționat de cei care conduceau delegația: „Nu te duce, că riști.” Dar eu n-aveam urechi, aveam doar ochi.

Zaharia Stancu, Ana Blandiana

Pasiunea pentru fotografie m-a încurcat, dar m-a și descurcat în viață. Zece la sută au fost încurcăturile, restul avantajele. Și când te gândești că toate evenimentele astea se datorează pasiunii mele pentru fotografie. Pasiunea n-o pot raporta la nimic cu precizie. Nu știi cum se naște, de unde se naște și de unde capeți curajul de a înfrunta lumea și arta cu o cameră obscură cu o lentilă în față. Pare un lucru sortit eșecului când fotografiezi numai pentru tine. E doar un hobby. Dar în momentul în care o supui judecății publicului, lucrurile devin foarte grave. Nu e nici pe departe o joacă. Pare atât de facilă realizarea unei fotografii, mai ales când ai un aparat performant. Ca o bagatelă. Dar când știi că arma ta e o cameră fotografică și când știi că, pe secundă, la nivelul mondial se trag milioane de instantanee. Când simți că există această inflație de imagini, te macină tot mai tare îndoiala că te poți detașa și situa undeva mai sus pe scara valorilor. Cum să crezi că te-ai salvat profesional cu niște pătrate de hârtie fotografică pe care ai imprimat imagini dictate doar de propria ta dorință? Consider că a face fotografie cu seriozitate și dăruire e un act de mare curaj. Tot timpul te afli la granița dintre reușită și eșec.

Să nu-mi spuneți că și pe soția dumneavoastră ați cunoscut-o tot prin intermediul scriitorilor!

Ha-ha, păi aicea-i aicea. Soția mea, Alina, a terminat filologia și-a lucrat ca redactor în presa literară. Ne-am întâlnit în 1968, în autobuzul care ne ducea la Festivalul Mondial al Tineretului și Studenților de la Sofia. Autobuzul era plin, dar locul de lângă mine era gol, pe el îmi țineam aparatele. Un Rolley Flex și un Canon. Aparatele parc-au ținut acel loc rezervat. Dar când Alina, pe care nu o cunoscusem până atunci personal, a urcat și m-a întrebat: „Pot să mă așez aici?”, m-am grăbit să ridic aparatele și mi le-am mutat pe gât. Astfel că tot drumul până la Sofia am vorbit. Așa am aflat că am în ea un admirator, atât ca imagine, cât și ca text care însoțea fotografiile în Scânteia Tineretului. Spre exemplu, aveam o rubrică denumită Două fotografii de Ion Cucu, însoțită de explicații, sau rubrica mea permanentă Biografia județelor, sau eseul Lumină imperială – toamna într-o vie.

Ați fotografiat-o atunci?

Alina Popovici, Zaharia Stancu

Sigur că da. N-am bombardat-o ca să epatez. Totul s-a construit cu încetul, dar se părea că de mult timp ne căutam prin lumea asta și că ne-a fost dat în fine să ne întâlnim într-o țară străină, pe un teren neutru. De atunci și până astăzi suntem lipiți unul de altul. La debutul ei în presă a colaborat la revista Contemporanul, pe când era condusă de George Ivașcu, și mai apoi, zeci de ani, la secțiile culturale ale altor reviste, scriind eseuri, realizând interviuri cu personalitățile culturale ale momentului, cronici de film și de teatru. Acest fapt a constituit pentru mine, individul care pe atunci bătea cu putere la porțile consacrării în breasla fotografică, un procent important în garanția că voi reuși.

Nimic din ceea ce am făcut frumos și bun nu s-ar fi întâmplat dacă n-ar fi fost ea. Faptul că m-a acceptat cu tot ce însemn eu, cu plecările mele veșnice, c-a rămas lângă mine, m-a făcut să nu abandonez programul pe care mi l-a impus viața alături de scriitori. A avut aceeași preocupare esențială ca și mine, frumosul. Scrie și pictează în continuare, iar eu încerc să fotografiez și să scriu mai departe. În meciul meu cu viața, în această cursă lungă lângă scriitori, a fost omul meu din colțul ringului. De câte ori am avut ezitări, căderi, tentația abandonului, m-a repus pe linia de plutire și astfel am putut duce mai departe ceea ce am început în urmă cu cincizeci de ani: o expoziție exhaustivă cu scriitori români. Cum să nu-i mulțumesc?

Cum percepeți schimbările survenite în ultimii douăzeci de ani în literatură? Veniți la Premiile Uniunii Scriitorilor, ați fost și la Neptun acum doi ani, există fototeca României literare, dar parcă evitați să apăreți.

Sigur că erau alte vremuri. Nu sunt nostalgic, dar vorbesc de nostalgia vârstei. Era un fel de competiție. Directorii de reviste literare își făceau un merit în a descoperi tinere talente. Aproape că se băteau pentru debuturi, care pe cine debutează. Și eu eram altul. Simțeam emoția debutului lor, parcă debutam alături de ei. Mergeam după ei, sigur că pentru a-i fotografia, dar țineam să-i aud. De multe ori și uitam pentru ce sunt acolo, ascultându-i.

I-am fotografiat în etapele vieții lor și asta se simte. Totul e în strânsă legătură cu opera lor. Se vede pe fața lor dacă au reușit sau nu, dacă au fost învinși sau au amânat înfrângerea. Sunt foarte legat de efortul unui scriitor. Mi se pare că, fotografiindu-l, creez lumea operei lui a doua oară. Deși, fotografiindu-l des, mi-a fost teamă să nu-l consum. Ca și cum l-ar devora. Ca-ntr-un joc de puzzle, iau câte-un scriitor mai des fotografiat, îmi pun fotografiile lui de la tinerețe până astăzi pe masa mea de lucru ștersă cu grijă și îi privesc portretele, expresia ochilor, mișcarea buzelor, atitudinea mâinilor.

Cu cât am înaintat în vârstă cu atât mă eliberez de multul balast pe care-l căram cu mine și care ocupa spațiul sufletului meu. Am devenit liber și nu spun nimic în plus despre mine decât ceea ce simt. Îi iubesc necondiționat, mă uit zilnic la fotografii cu ei, dar nu mai vreau să vin așa de des la București. Avea tata o vorbă: „E bine la oraș. E mici, e bere. Dar e prea deși.” „Cine?” „Oamenii.” Sau hai să citim scriitorii.

Să presupunem că lumea literară pe care ați fixat-o în filmofototecă își pierde din importanță. Că literatura nu va mai fi ce-a fost. Că generațiile viitoare, cu toată părerea noastră de rău, nu vor mai considera scriitorul un personaj reprezentativ. Vă gândiți că prestigiul filmofototecii este legat și de soarta literaturii?

Nu m-am gândit la această problemă. Să presupunem că Statuia Libertății o să fie înghițită de valuri sau că piramidele se vor face nisip, dar dacă ce spui se va întâmpla, ceea ce e puțin probabil, cred în puterea fotografiei și în rolul ei de remember al unei epoci.

Cu câțiva ani în urmă, când i-am arătat lui Manolescu, în redacția României literare, o selecție de fotografii cu portrete și instantanee cu scriitori, după ce le-a foiletat, întârziind mai mult sau mai puțin peste ele, și-a întors fața către mine și a dat din cap: „Nu merită toți dintre ei efortul dumitale!” Nu că este vorba despre Nicolae Manolescu, dar avea dreptate. Cuvintele lui păreau premonitorii, mai ales că vorbea criticul din el, care nu-și acordă niciun timp de răgaz și nu face rabat.

Vă dați seama ce vor zice acum detașamentele de scriitorăși despre replica lui

Manolescu. Dacă nu merită toți, vă pare rău de efort?

Era obligatoriu să-i avem pe toți. Cum puteam să facem selecția, la rândul nostru?

Prin cărți, nu?

Sigur că prin cărți. Opera scriitorilor menține intactă valoarea fotografiilor. Dar fotografia ar putea să-mbrace rolul de ghid. Ea trebuie să aibă menirea să transmită fiorul privitorului și să-l trimită la cartea scrisă. CITEȘTE-MĂ, te rog!

Credeți că fotogenia omului poate compensa lipsa de fotogenie a operei?

Când spui fotogenie nu spui neapărat un om frumos. Înfățișarea trebuie să trezească ceva. În multe dintre imaginile mele, scriitorii nu mai sunt doar scriitori. Sunt niște mesageri. Speranța mea e că dintr-un milion de oameni se vor găsi destul de mulți să rămână la literatură. Portretele de referință pe care le-am făcut scriitorilor, cam două sau trei de fiecare, se suprapun momentelor în care ei au terminat și-au dat spre lectură cărțile lor cele mai bune. Și mai cred, sincer, că prozatorul nu seamănă cu poetul în fotografie.

Evident, sunteți conștient că, pentru o parte destul de însemnată dintre scriitorii fotografiați, fotografia va conta mai mult decât opera lor.

Aș vrea să nu fie așa. Un răspuns decent și cuminte ar fi că nu-mi doresc să fac asemenea aprecieri. Cu toți m-am înfrățit, cu toți am mâncat un colț de pâine și am ciocnit un pahar cu vin, am dormit cu foarte mulți dintre ei în aceeași cameră, dacă nu în același pat, dar, ca și tușa mea Lina din Ulmenii de Dunăre, spun că și ei sunt ai noștri, și cei mai puțin dotați. Și ei trebuie să ia loc la masa literaturii române, că cine știe, poate-ntr-o zi o s-avem nevoie și de ei. Poate ne vor face surprize.

În cazul multora, surprizele n-au cum să mai apară...

Tușa Lina se referea la un verișor al meu, Costel, ea avea patru copii și de câte ori venea vorba despre el, cu voce blândă și ușor umedă de lacrimi, îmi spunea: „Neluțule, mamă, și el e al nostru.” Peste ani, aveam să aflu că verișorul Costel a murit călcat de o mașină și ultimele lui cuvinte au fost: „Credeam că mașina se duce, nu vine.”

Se vede că iubiți scriitorii, încât nu le vedeți unora lipsa de talent, altora defectele...

Țăranii au cai și căruțe la mine în suflet. De cincizeci de ani se intersectează cu scriitorii.

Filmofototeca dumneavoastră este strâns legată de impactul literaturii asupra publicului, care poate să fie sau nu explicat, dar și de condiționarea că include într-o proporție zdrobitoare scriitori români. Sigur, nu doar români. Aveți un Macovescu alături de Saul Bellow, Llosa cu Manolescu, Orhan Pamuk sau Umberto Eco. Dar nouăzeci și nouă la sută dintre ei sunt scriitori români. Cum scriitorii contemporani nu au trecut în rândul publicului, ce s-ar întâmpla dacă peste, nu știu, zece ani, cei care vin după noi se vor trezi în fața unei arhive cu nume care, datorită sistemului de învățământ, nu le mai spun nimic?

Cărțile scrise rămân. Dar să ne gândim că eu am venit dinspre literatură spre fotografie. Lecturile mele de copil m-au orientat către fotografie. Dintotdeauna mi-am dorit să pot scrie și eu. Pentru că niciodată nimic nu va putea fi pus în locul cuvântului scris. Cu nimic nu poate fi înlocuită metafora. Cred atât de tare în filmofototeca mea, nu din orgoliu, încât ea pare că va străbate distanțele și își va duce mesajul până la capăt. În cel mai rău caz, filmofototeca mea poate să rămână o Atlantidă. M-am tot gândit. Am pătruns ca-ntr-o pădure în care nimic nu-ți spune dacă ești sau nu la jumătatea ei. O pădure în care am intrat cu timiditate, speriat de faptul că noaptea se lasă mai repede decât în câmp deschis. Dar n-am mai vrut să mă-ntorc. Pentru că în clipa în care te-ai întors, ești pierdut. Se anulează tot ce-ai făcut înainte. Ar fi un motiv păcătos de suicid. Moare tot ce-ai realizat până atunci. Această pădure va fi istoria lui Cucu.

Mario Vargas Llosa, Nicolae Manolescu

Știu că selecția va fi naturală și-și va arăta colții și că mulți dintre scriitori vor intra repede în anonimat. Poate că-n subconștient am știut asta. Faptul că am lucrat cu îndârjire îmi dă dreptul și speranța că există suficientă materie primă și măcar de-o istorie literară consistentă va rămâne. Indiferent de ce se va întâmpla, am sentimentul datoriei împlinite, al misiunii îndeplinite. Voi apela probabil la banca mea de rezervă și voi scrie, la rândul-mi, în următorii ani, cel puțin câteva sute de pagini cu aventura mea de jumătate de veac de singurătate cu scriitorii. E destul să-mi îndrept gândurile către un moment anume din trăirile comune ca să-i evoc. E posibil să am o doză mare de subiectivism. Mi s-ar părea anormal să n-o am.

Cum vedeți viitorul acestui trecut?

Arhiva mea e un mesaj către cei care vor veni. Să nu abdice niciodată de la ideea de cunoaștere, de frumos. Dacă nu citești încă de puști cărți grele, care să-ți ajute gândirea și să-ți dezvolte abilitățile de a discerne și a distinge binele de rău, nu te poți feri de o viață searbădă, neinteresantă. La ce le-ar folosi fotografia cu scriitori? La cunoașterea literaturii sau la descoperirea ei. Am fost invitat de „n” ori la colocvii, la mese rotunde, în țară, să mă prezint. Nu pot să zic c-am refuzat. Dar nu prea m-am dus. Cu toate că sunt întreg și mă pot deplasa oriunde și oricând. Nu m-am dus pentru că fotografiile mă suplinesc cu brio și pot vorbi în locul meu. Am uneori senzația că, dacă aș exagera vorbind despre ele, le-aș minimaliza valoarea.

Am auzit (fiecare în parte) voci care au susținut că primul volum din trilogie a fost cam subțire (ca număr de pagini). Nu vreau să explicăm mai multe decât am convenit, mai ales că primul volum se și numește Cum ar arăta viața fără fotografie? și e bazat tocmai pe surpriza lipsei imaginilor și pe povestea din spatele lor, așa cum și celelalte două, Sala Oglinzilor și acest Fotograf la zece președinți, propun o construcție diferită. Sunt aspecte poate prea subtile pentru unii scriitori, care v-au văzut doar ca pe omul cu aparatele de gât.

Hai să ne gândim la gutui. Dormeam în camera de oaspeți în Ulmenii de Dunăre la tușa Lina și unchiul Ghiță Țigănilă și, pe măsură ce se scurgeau zilele de

vacanță pline de soare și de copilărie fericită, deloc susținută financiar, dar mesianică prin naturalețea ei, se-anunța minunata toamnă de țară. Într-una din nopțile de sfârșit de octombrie, am fost trezit dintr-un somn profund de niște bătaii puternice, ca de niște clopote de mitropolie, chiar cu ritm. De undeva de deasupra capului meu, de pe acoperiș. M-am dus în bucătăria de vară și mi-am trezit rudele. Nu prin vorbe. M-au simțit când am intrat. Și-acum le văd picioarele atârând la marginea patului, amândoi în cămăși de noapte. „Bate cineva pe acoperiș! Bum-bum”, ziceam eu. Au stat un timp tăcuți, m-au lăsat să mă desfășor. Gesticulam, „bum-bum”. La un moment dat au izbucnit în râs, mai ales tușa Lina, unchiul Ghiță fiind mai tăcut, parcă s-au prefăcut a nu ști despre ce e vorba. „Cine să bată, nepoate? Ai visat urât.” Continuam să țopăi și să repet cu obstinație că nu era un vis. Au venit cu mine în cameră. Acolo, liniște totală, nu se mai auzea nimic. Nu-nțelegeam ce se întâmplă. Minutele se scurgeau. La un moment dat, tușa Lina zice către unchi: „Du-te în coșar (coșarul fiind grajdul în care țineau caii și bivolițele) și adu felinarul!” La lumina lunii am văzut cum îi face cu ochiul. „Dă fuga, Ghiță!” M-a luat apoi de umeri și mi-a zis: „Măi nepoate, ia stai tu lângă tușica ta pe pat!” Și cu dragoste vicleană mi-a spus: „Neluțule, mamă, ce-ai auzit tu că bate în casă sunt gutuile coapte. Bat gutuile în casă.” „Și-acum de ce nu mai bat?” „Stai să vină unchi-tu Ghiță.” M-au scos în grădină și, la lumina galbenă a lunii, printre flori și printre ierburi, se odihneau gutuile, mari și coapte, ca niște bucăți rupte din galbenul lunii. M-am repezit la ele, am adunat câteva, le-am mirosit, în timp ce ei doi se certau: „Ghiță, ți-am spus eu că s-au copt, ce mi-ai făcut!” „Ce mare pagubă? E plin pomul!” „Da, Ghiță, da’ o să le vină și lor rândul, că toată ziua-bună ziua clocești pietroiul de la poartă, stai pe el ca o cloșcă!” În fața porții lor, Ghiță rostuieste un pietroi ca un ou de dinozaur, pe care stătea și saluta trecătorii. „Ce faci, Ghiță, la poartă călare pe pietroi?” „Clocesc timpul, neică!” „Și ce-o să iasă din el, Ghiță?” – întreba câte unul mai mintos. „Stai, bă, întâi să termin de clocit.” „Și când o să-l termini?” „N-avem de unde ști, măi neică.”

Așa și cu primul volum. Nu l-am lăsat să cadă și să fie cules de pe jos. E încă în copac și așteaptă culesul care va avea loc odată cu celelalte două volume.

Vă dă încredere o astfel de carte? Suntem la finalul trilogiei și Istoria lui Cucu nu e doar o tentație, devine o necesitate. Se-apropie, ca să spun așa, marea provocare, cea care trebuie să reunească o istorie literară a celor cincizeci de ani de fotografie. Trebuie să recunosc și faptul că e și-o ambiție personală de a

edita Istoria lui Cucu, dacă alte momente editoriale absolut memorabile au trecut (cazul scrisorilor lui Eminescu, al lansării audiobookurilor sau al Istoriei critice a lui Manolescu, ca să dau doar câteva exemple de marcă editorială înregistrată pentru edituri ca Polirom, Humanitas sau Paralela 45).

Marin Sorescu, D.R. Popescu

În primul rând am recuperat mental foarte multe imagini care au rămas doar pe filme. Deja simt o metamorfoză. Cărțile astea m-au încălzit. Până acum parcă stăteam în tribună și mă uitam la meci. Comentam, chibătam, dar nu era același lucru. Totul e acolo, în iarba paginii. La firul rândului scris sau dictat. Cum să comentez dacă nu joc? Cum să pretind că pot, dacă nu sunt acolo, jos, în echipă? Măcar pe banca de rezerve, mai aproape de minge, de microbul literaturii. Dar eu jucam foarte bine fotbal. Intram pe blat la scriitori, mă considerau de-al lor, din echipă. Și parcă nu îndrăzneam să intru pe teren. Trilogia asta m-a eliberat. Dacă nu mă cheamă nimeni din teren, dacă antrenorul nu-mi face semn să cobor din tribună, atunci să intru eu. M-am autoinclus în lot. Mi-am zis, fie ce-o fi, trebuie să intru, să joc și eu. Prea am văzut jocul de la distanță, prea am învățat pe de rost și-am visat noaptea portretele lor. Locul meu e acolo. Și cred că ce am făcut aici subliniază importanța filmofototecii. Cu asta se schimbă tot felul meu de a privi viața. Filmofototeca face parte din fiziologia organismului meu și din conștiința mea. Parte importantă, cu procent mare a conștiinței mele. Când migrez mental sau când îmi revăd fotografiile cu zecile de solicitări pe care le am, dintr-odată mi se schimbă starea. Mă simt excelent în momentul în care pun la socoteală arhiva ca făcând parte din întregul meu. Chiar exagerând puțin, ceea ce nu strică, îmi prelungește starea de bine și cred că până la urmă îmi va prelungi, cu voia lui Dumnezeu, chiar viața. Am o formulă în capul meu care sună cam așa: Eu + Alina, soția mea + filmofototeca mea + Mogoșești + credința în bunul Dumnezeu = speranța că anii care urmează vor fi frumoși.

Pentru că, uite ce este: am fost la multe premii, am avut exclusivități. Momentele acelea sunt teribile. Îmi dau seama că într-un timp limitat trebuie să am inspirație. Da-da, inspirație. Transpirația rămâne pe cămașă, uit de greutatea aparatelor când intru în sală sau la festivitatea respectivă. Și ce e mai greu abia vine. Am cărat și câte trei aparate la gât. Nu le-am putut lăsa. Se legănau ca niște mărgele, dar numai așa puteam obține un echilibru. Și când mă aplecam, și când stăteam în genunchi, aparatele au rămas lipite de corp. Ca o haină. Ca o vestă antiglonț.

Nu știu la ce nivel ar fi clacat alții în efortul de a urmări și realiza această uriașă filmofototecă, care are în centrul ei un singur subiect, măreția și decăderea în ultimii cincizeci-șaizeci de ani, dar eu simt că am reușit, neîndrăznind încă să estimez ce se va întâmpla cu ea și chiar cu mine, autorul ei. Cred că doar norocul bun a făcut să fie așa.

Norocul bun?

Da, faptul că am rămas în spatele acelei cutii negre în care-am crezut și cred în continuare, care m-a apărat, mi-a salvat viața, m-a făcut să trăiesc până la această vârstă, m-a echilibrat, m-a ferit să invidiez pe alții, să urăsc.

Și care ar fi atunci norocul rău?

Este cel care vine mustind de promisiuni conjuncturale. Norocul nemeritat.

Domnule Cucu, sper că a meritat din plin să punem la cale această trilogie. Semn, poate, al norocului bun. Să avem, de-acum, răbdare pentru o istorie așa cum merită filmofototeca dumneavoastră.

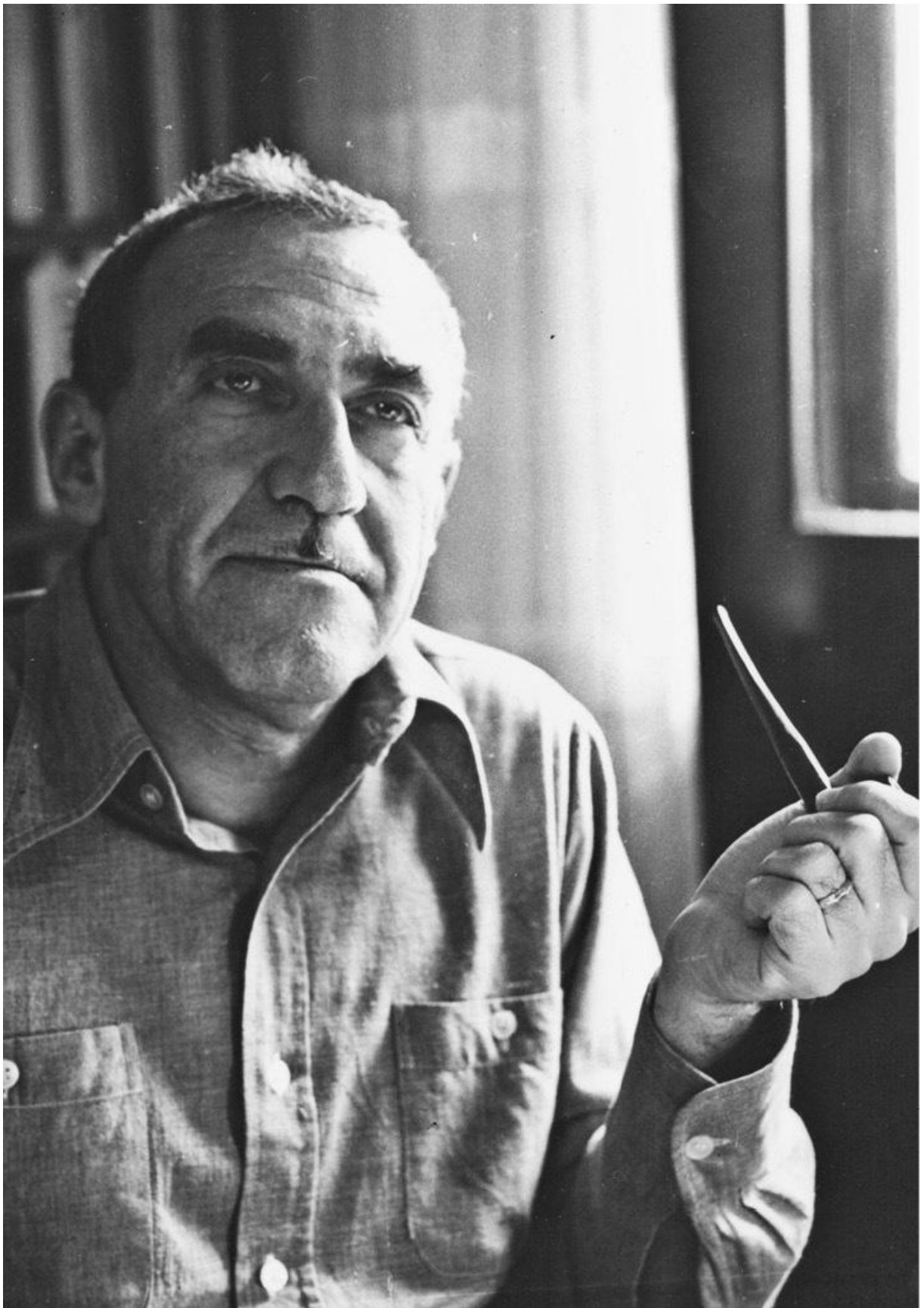
Dacă expoziția din 2007 a surprins pe toată lumea, trilogia asta ar trebui să surprindă în alt fel. Nu mai pot îndura un album căruia să i se piardă foile pe drum. Nu vreau să acuz pe nimeni, deși aș putea, dar am nevoie de calitate. Și o istorie, mai mult decât un album. Am încă suficientă răbdare. Știu ce-nseamnă hârtia albă care nu se umple pentru unii niciodată cu ce trebuie. Asta mi-a fost scris. Să nu mă sperie necuprinsul, necunoscutul, să urc până pe coasta dealului lui Jean Giono, interzis pentru mine, copilul Neluțu, și să pasc alături de turma mea fotografică cu lână de aur. Doar că lâna asta din când în când trebuie să o tundem.

Șerban Cioculescu, Nicolae Manolescu

Dintre sute de portrete

Imaginați-vă că zilnic foiletez mii de fotografii. Generații după generații. Și dacă până în acest moment soarta lor începuse să-mi fie indiferentă, acum i-am regăsit și-n afara imaginilor. M-am reîntors total la ei, la scriitori.

Ov. S. Crohmălniceanu

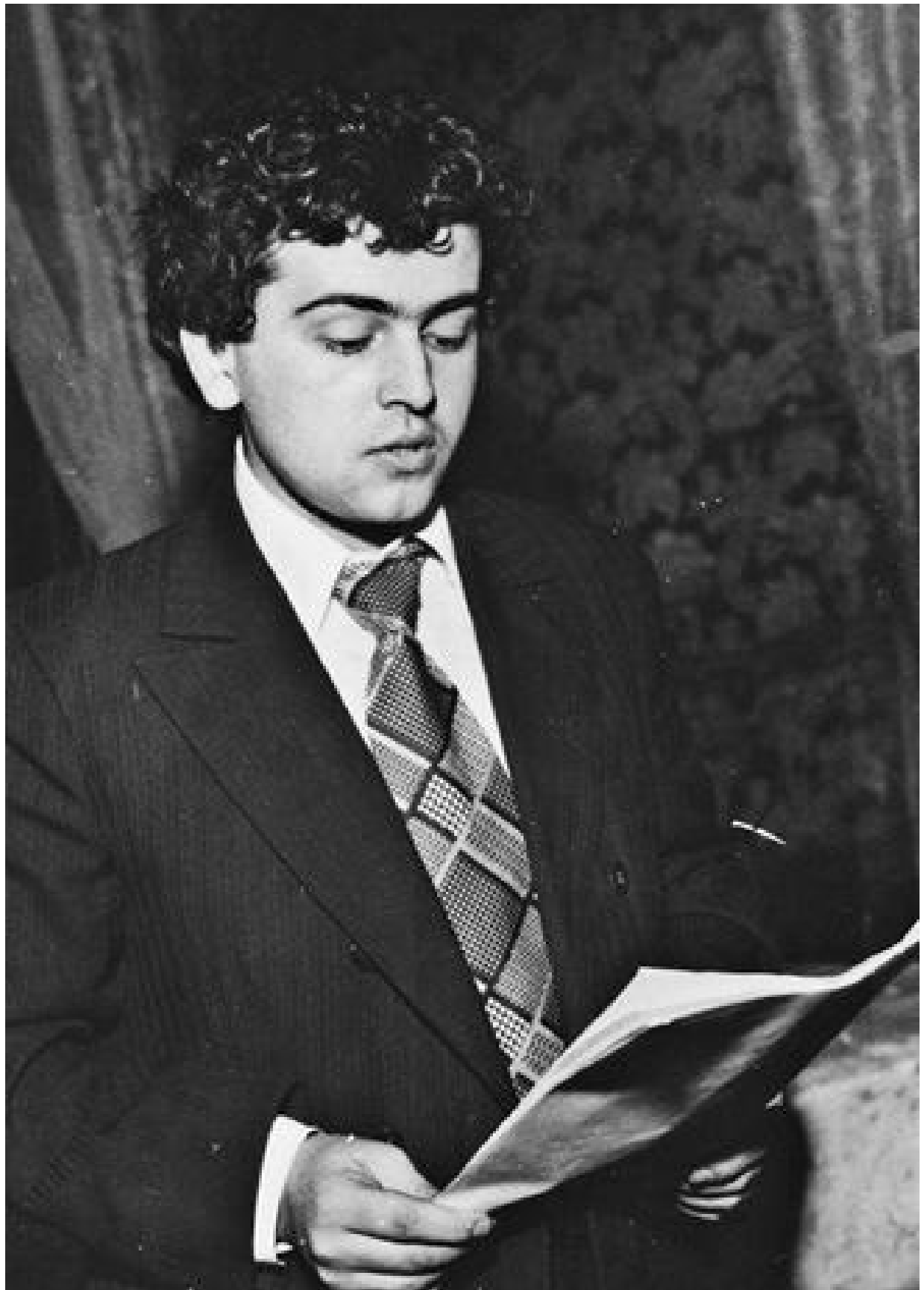
Pe scurt, Croh. La cererea expresă a lui George Ivașcu, prin 1978-1979, am fost rugat să merg acasă la criticul literar Ov. S. Crohmălniceanu, în strada Dionisie Lupu. Era vară, se afla într-o cămașă cu mânecă scurtă și fuma la rece o pipă. Știa că vin și am înțeles că se pregătea pentru a poza. Vă dați seama ce surpriză pentru mine, când mi-a spus că mă prețuiește foarte tare. Totodată, mă și chema la ordine: „Te rog frumos, fă-mi și mie niște portrete care să rupă gura târgului.” Pe vremea aceea era un bărbat între două vârste, cu păr negru, un nas acvilin, dar nu mare, deloc dizgrațios.

M-am mișcat în jurul lui, s-a așezat la un birou: „E bine aici?” „Nu, nu e bine. Ați dispărut cu totul în scaunul acela moale și adânc. Ridicați-vă și stați pe colțul biroului.” Așa a și făcut. A început să tragă din pipa care dădea bine. Am tras un film de douăsprezece imagini, din care cred că au ieșit trei portrete de excepție, publicate mai apoi de zeci de ori în gazetele literare.

De câte ori ne întâlneam pe la Uniune, după aceea, ne salutăm amândoi satisfăcuți.

L-am mai fotografiat în 1992, premiat de Uniune alături de Marin Sorescu, pe vremea lui Dinescu. Era foarte în formă. Prin căi oculte am aflat că stă în Germania și se vedea asta. Era „conservat”. Ne-am salutat ca vechi cunoștințe și simt și-acum strângerea de mână caldă și amicală: „Tot aici? Tot aici?” „Dar unde?”, i-am replicat. Oare unde aș fi putut să mă duc?

Dan C. Mihăilescu

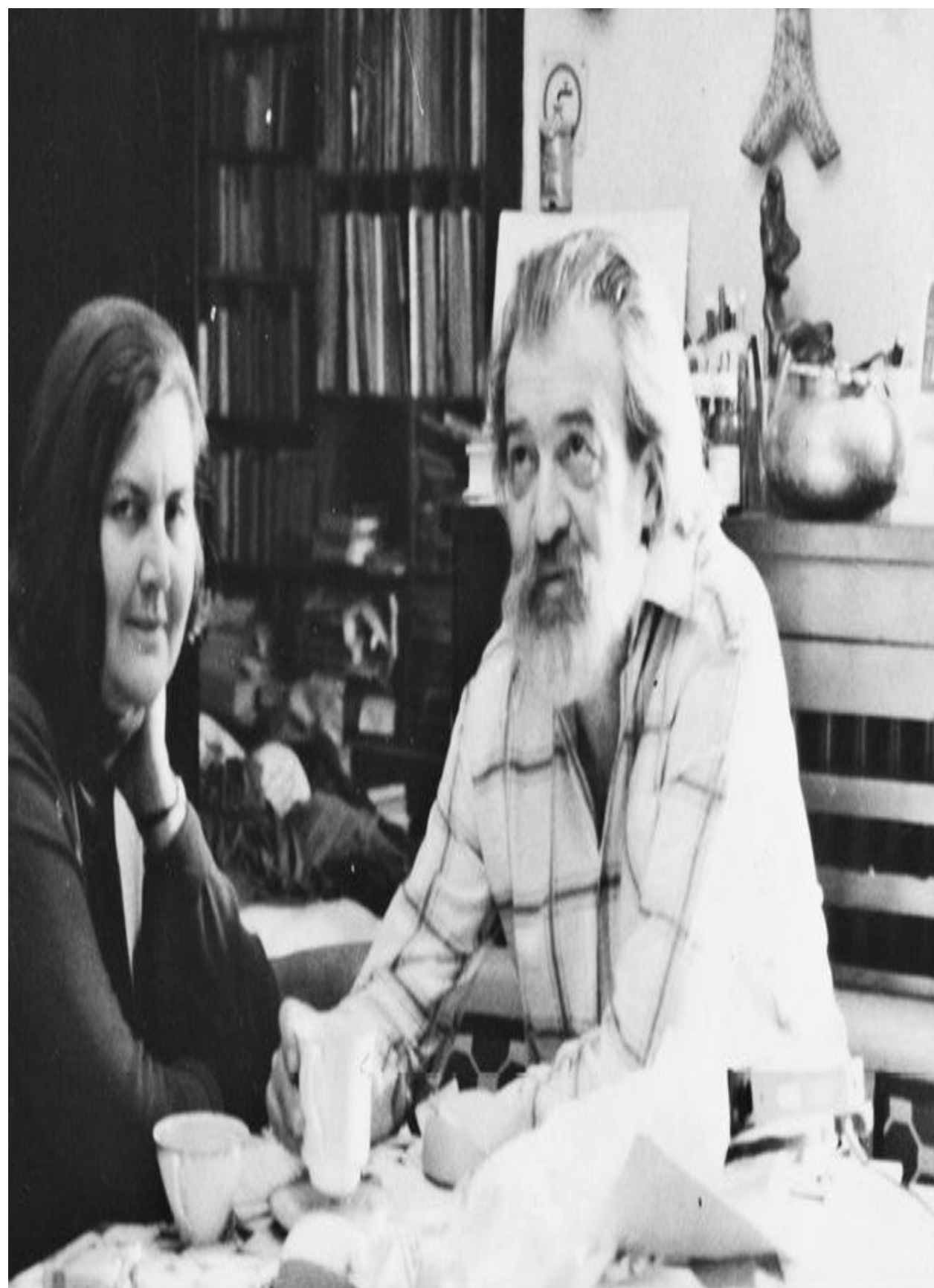
A făcut parte și el, în anul 1977, din dantura tânără și puternică a scriitorilor care mușcau din literatură. Îl am în fața ochilor, era ca scos dintr-o cutie căptușită cu mătase. La costum, cu o cravată înflorată. Parcă anume ca să-ți atragă privirile asupra lui, cu intenție aleasă, apretat din cap până-n picioare. Părul bogat și cârlionțat de la natură, ochii catifelați, cu sprâncene ce păreau artificiale, de-mi venea să-l trag de ele, obrazul rotund și catifelat, ca un măr, pantalonii călcați la dungă, îți dădeau impresia că te pot tăia la simpla atingere. Cu pantofii părea ca o reclamă de curățenie și de puritate în vitrina literaturii. Îl văd și acum. Își ținea mâinile, cu care nu știa ce să facă, sprijinite pe genunchi. Mâna dreaptă pe genunchiul drept, mâna stângă pe genunchiul stâng. Părea la început stingher, parcă fusese despachetat ca un cadou prețios. În sinea lui, părea că transmite un mesaj pentru viitor. M-am apropiat de această dantură a premianților (Gabriel Chifu, Dan C., Liliana Ursu, Ion Popescu-Longin, Cornel Nistorescu, Mihai Coman), care urmau să intre în mașina de tocat a ceremonialului de premiere. Emoția se vedea pe chipurile lor. Eu, la rândul-mi, eram emoționat. Era cel mai frumos grup care mi se oferea spre fi fotografiat. Am tras în neștire. Cu cât trăgeam mai mult, cu-atât păreau de neatins. Nu semănau unul cu altul. Erau niște entități separate, deocamdată puse la un loc, dar care păreau s-o ia în direcții diferite.

Au trecut anii, o perioadă nu l-am mai întâlnit din motive necunoscute. Nimic pus la cale, nimic accidental. Avem să-l reîntâlnesc abia în 1996, la o sindrofie culturală. M-am trezit cu el în față. Am fost tentat să-l întreb dacă mai păstrează cutia din care a ieșit cu 20 de ani înainte. Mă uitam la chipul lui inteligent. Știu ce spun. Ca și cum aș fi avut o datorie de onoare, l-am fotografiat de multe ori în acea zi. S-a dizolvat în mulțime. Numai când a luat cuvântul, gestul lui mi s-a părut asemănător unui înotător care, printr-un efort suprem, iese victorios la suprafața apei cu jumătate din trup. Aveam să-l urmăresc de multe ori la televizor și mi-am dat seama că așa-zisul lui defect de vorbire are o cauză și nici nu există. Ca un alchimist, are capacitatea uriașă de a pune lucrurile la locul lor și de a vedea prin cuvinte mult mai mult decât îți poți imagina. Are atâtea lucruri de spus încât pare că se bâlbâie. Cuvintele stau la coadă în capul lui și, de-acolo, prin corzile vocale, n-au decât o gură de ieșire. Multitudinea de idei și de stări pe care le transmite transformă chiar cea mai banală frază într-o valoare.

La Neptun ne-am întâlnit în 2009. Era prima dată când îl vedeam la mânăscă scurtă, într-o cămașă colorată. Când a luat cuvântul, dintre toți ceilalți vorbitori,

mi s-a părut că sunt și eu de-al lui și el de-al meu. În Club A, în 2011, la lansarea primului volum, l-am surprins într-un gest tipic bărbătesc și neașteptat. La masa de pe scenă a venit cu sticla de vin. Fulgerător, mi-am amintit de băiatul apretat, ieșit din cutia de mătase și-am ciocnit cu fiecare dintre ei, cu cel de-atunci și cu cel de-acum, câte un pahar.

Ileana și Romulus Vulpescu

Cu Romulus Vulpescu aş putea spune c-am fost coleg de Uniunea Scriitorilor. Nu ştiu dacă avea un birou personal, dar cel mai adesea l-am întâlnit în biroul administratorului, Fane Mihăilescu, unde, de cum intra în încăpere, îşi aprindea încă un fragment din veşnica ţigară. Îşi trecea mâna prin părul asemănător unei coame, trăgea două fumuri de ţigară, apoi se lăsa uşor pe spate şi privea în jur. Printre cei vizualizaţi mă afluam şi eu. A fost o perioadă în care dimineaţa, în acelaşi birou, îmi începeam ziua de lucru, de băut şi de taclale. Îmi era foarte apropiat sufleteşte, mai ales că-l interesa obiectul muncii mele, fotografia. Îmi cerea să-i arăt ce-am mai făcut: „Am să le aduc.” Răspundea uşor enervat: „Nu-i vorba să le-aduci, e vorba să le pui într-o expoziţie, Ioane, Cucule!” Ne domoleam, mai sorbeam câte un păhărel de vodcă. Niciodată nu-l dădea peste cap, era un degustător. Nici n-aş putea să spun că Romulus Vulpescu consuma alcool.

Când pregătea tipărirea unei traduceri în haine bibliofile, cu totul şi cu totul speciale, ca un împătimit ce era, mă consulta şi mă invita la el acasă: „Vino, te rog, să ne faci nişte portrete, şi mie, şi Ilenei. Ştii unde stau, nu?” Dădeam din cap că da. Dar nu se mulţumea cu atât. Îmi spunea adresa de fiecare dată.

De cum intrai în apartament, ţi-era greu să te strecuri printre rafturile cu cărţi. Nu exista perete liber. Avea o scară de bibliotecă, mobilă, pe care o muta ca un maestru absolut, patina cu acea scară de la un raft la altul, scoţând mereu la lumină adevărate bijuterii, tipărituri proprii, traduceri din literatura universală, albume de artă, pe care ţi-era teamă să nu le prejudiciezi atingându-le.

Mă înarmam cu Rolley Flex-ul meu magic de portrete. În prim plan era el, întotdeauna, iar în plan lateral şi uşor secund, soţia lui, scriitoarea Ileana Vulpescu. Se-aşezau la masa din sufragerie, un fel de centru al casei lor, el întotdeauna cu scrumiera în faţa şi ţigara între degete, mai totdeauna agitat, uneori cu broboane de sudoare pe frunte, ca nişte mărgăritare. Ea, calmă, tăcută, interiorizată, o apariţie absolut minunată. Îmi potriveam aparatul la ochi, îi băgam în cadru: „Nu trebuie să vă mişcaţi.” El se sprijinea pe coate, ea avea mâna dreaptă cu un gest extrem de feminin sub bărbie. Liniştea era desăvârşită.

Fire expansivă şi tumultuoasă, nu se mulţumea cu o situaţie statică, mă invita şi-n cealaltă cameră, unde nu exista centimetru liber de tencuială. Parcă o tapetase cu cărţi. M-am surprins pipăindu-le, nu-ţi venea să-ţi crezi ochilor, şi ici-colo,

prinse în ace și pioneze, reproduceri de artă, manuscrise, foi care toate aveau un grai secret pentru mine, iar în mijloc, scara spre cer. Eram ezitant și mă simțea. Ocupa prima și-a doua treaptă a scării cu picioarele, se sprijinea pe-o treaptă în cot, urca și cobora: „Uite, ia fă-mă cu asta!”

Era în spațiul lui natural, o chintesență a omului de carte. Trecea în altă stare. În tot acest timp, minute în șir, în care intram în starea lui de grație atât cât puteam, soția lui deschidea ușa și întreba periodic: „Nu doriți câte-o cafea?” Nu catadicsea să răspundă, fiind deja într-o lume suspendată. Iar eu nu doream niciodată altceva decât să fotografiez.

O vizită la ei te înnobila și te încărca sufletește. Casa, deși aflată în mijlocul Bucureștiului, părea o corabie care călătorea în timp, plină de cărți.

Eugen Barbu

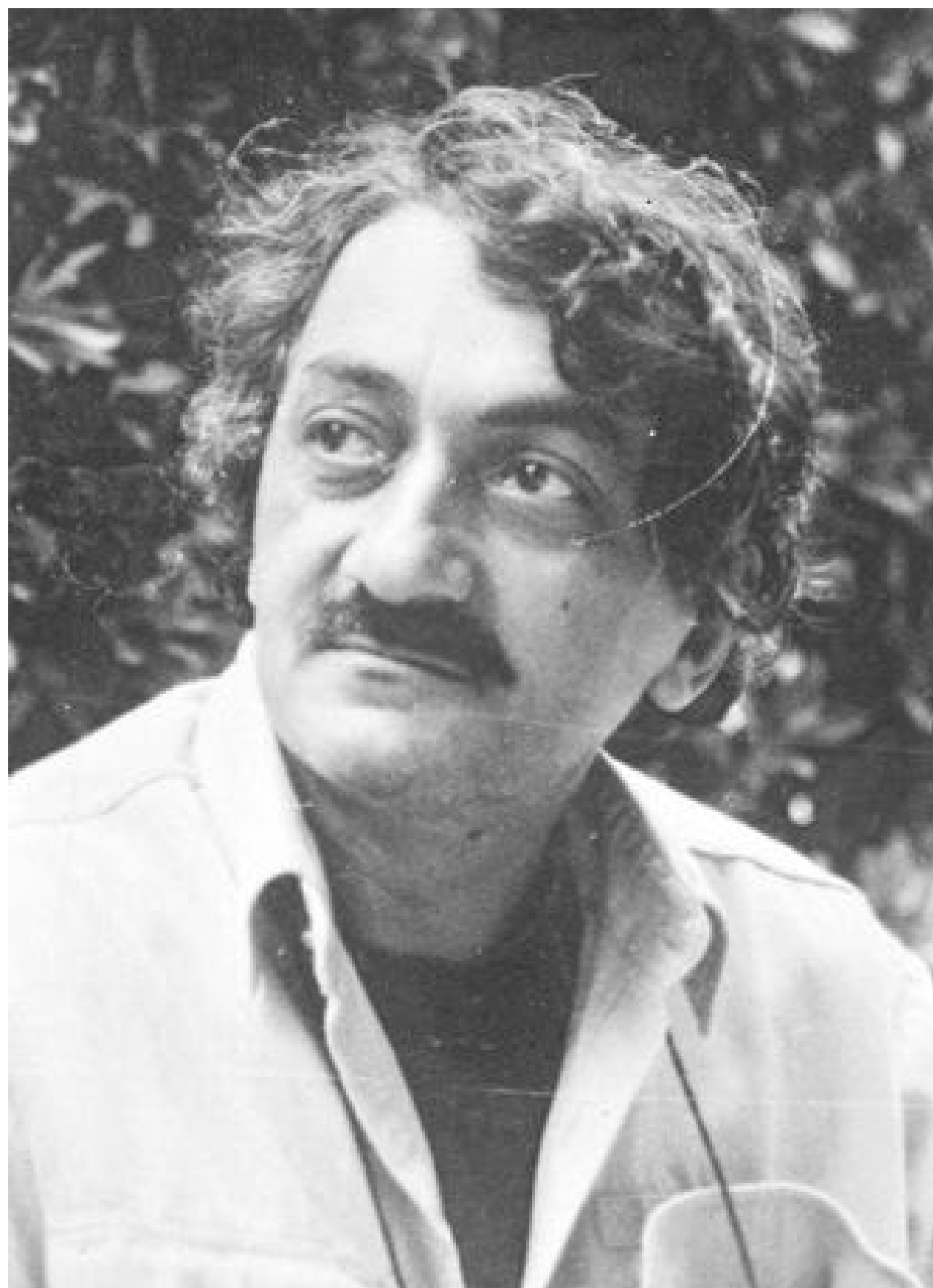
Știam că locuiește pe strada Eminescu și că, dacă te opreai în dreptul casei și curții sale, în zilele frumoase de primăvară sau de vară sau chiar și de toamnă, și-ai fi tras cu urechea, în mod sigur ai fi auzit țcănitul aproape neîntrerupt al unei mașini de scris marca Remington. Am făcut această experiență. După ce timp de câteva minute am ascultat mesajul trimis prin fereastra deschisă, am intrat în curte și am descoperit dincolo de canatul acelei ferestre, într-adevăr deschise, profilul scriitorului Eugen Barbu, aplecat, curbat aproape, deasupra mașinii de scris, ca deasupra unui mecanism cu puteri speciale, bătând cu destul de mare viteză cuvinte numai de el știute. Nu mi-a sesizat prezența, am mai făcut încă o fotografie sau două chiar, modificând unghiurile. Era atât de înverșunat, posedat parcă de lucrul său, încât jenat m-am întors și-am părăsit curtea.

Mai târziu, peste un timp, când i-am dat o astfel de fotografie pe format 18/24 cm, a fost atât de surprins și de încântat, încât de multe ori îmi trimitea câte o vorbă, cel mai adesea cu mesajul de a mă invita la un pahar de vin. Aveam să intru și-n casa lui, cu altă ocazie, și anume când Adrian Păunescu mi-a propus să mergem la scriitor acasă în ideea de a-i lua un interviu pentru Luceafărul, unde era redactor-șef adjunct. Și eu, veșnicul „fotoscriitor”. Am ajuns pe strada Eminescu. Adrian a luat-o înainte, eu l-am urmat. A sunat apăsător de vreo două ori, după un timp scurt ușa grea cu forjerii a scârțâit și-n cadrul ei a apărut zâmbind, sigur pe sine, ca un autentic patron și proprietar, Eugen Barbu. Am observat fulgerător că Adrian a făcut un pas înapoi. S-a făcut liniște. Barbu ne-a cercetat cu privirile și a exclamat: „Păunescule-Păunescule, tot la mine vii! Ți-am spus eu!” Reacția lui Adrian a fost, pe moment, de a-și feri privirea, scuturându-se ca de un rău. „Da, sigur că da, nu se poate fără dumneavoastră!” „Ce nu se poate fără mine, Păunescule?” „Literatura”, a replicat Adrian. „Ce fel de literatură, Păunescule?” „Aia pe care o scrieți dumneavoastră!” Atunci Barbu ne-a invitat cu un gest larg în casă.

În camera-salon în care am intrat, primul lucru care mi-a atras atenția a fost mașina de scris, care se odihnea. Și, undeva mai în spate, erau două fotolii imense. Într-unul dintre ele s-a cufundat Eugen Barbu, dispărând aproape între brațele opulente. Adrian a fost invitat cu oarecare întârziere în celălalt, astfel că mie, fotografului, mi se oferea următoarea imagine: doi dueliști ai cuvintelor gata de-a se înfrunta. Interviul putea să înceapă. N-am auzit nimic din ce vorbeau, eram absorbit în totalitate de cele două personaje, parcă așezate relaxat în două mașinuțe bușitoare. La început a lovit Eugen Barbu. O dată, de două ori.

Adrian se lăsa, se abandona. După un timp, loviturile lui păreau să schimbe raportul de forțe. Într-un final, mașinuțele au fost părăsite. S-au ridicat, s-au bătut pe spate și s-au îmbrățișat. Atunci mi s-au destupat urechile și-am auzit: „Asta înseamnă pace, Păunescule!” Era un „Păunescule” rostit cu oarece căldură și acceptare, diametral opus secvenței de la intrare.

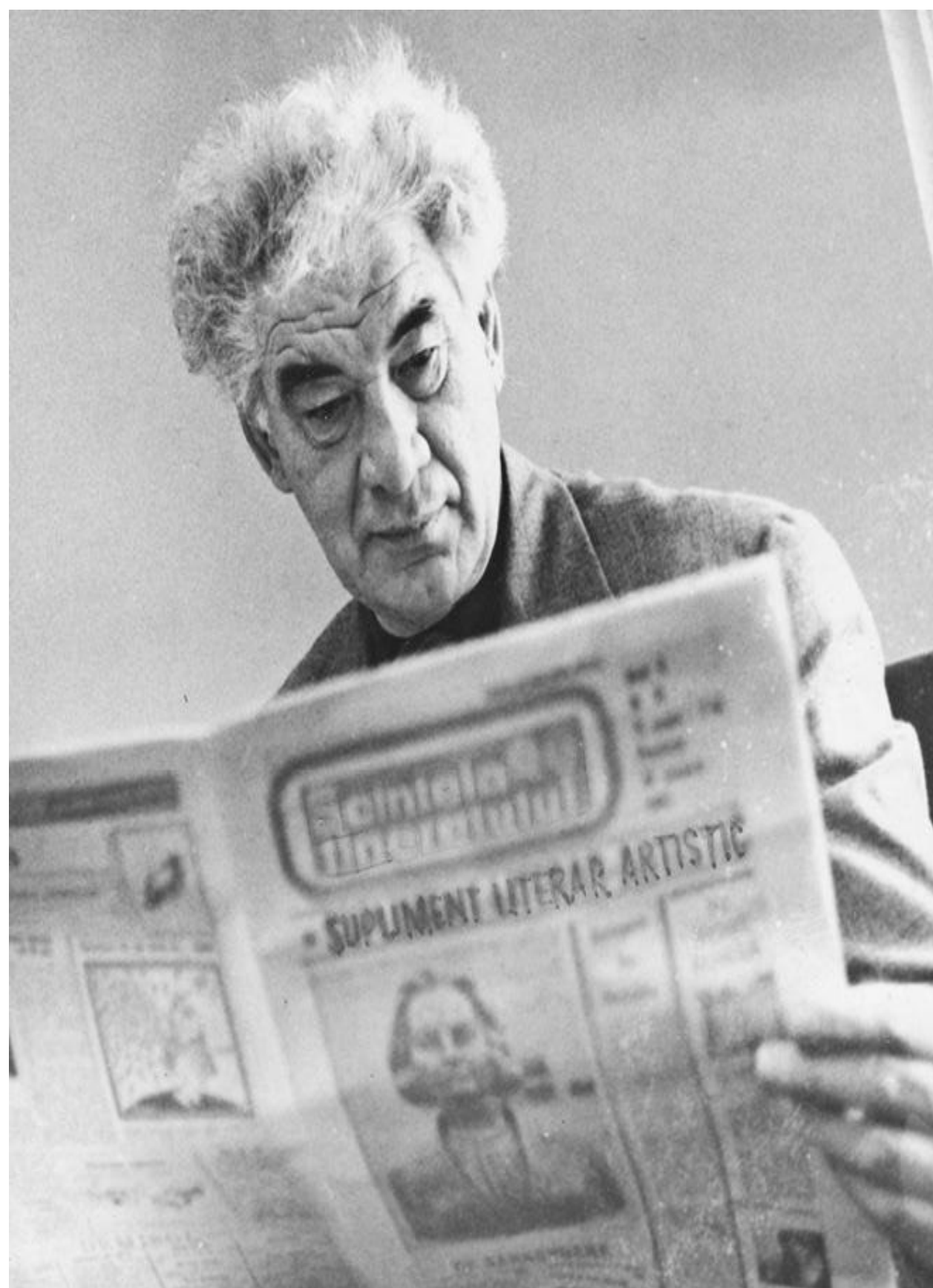
Ştefan Agopian

Ștefan Agopian a rupt relațiile cu Uniunea Sovietică cu puțin înainte de revoluția din 1989. Ne aflam într-un periplu Rebreanu. Călătoria a fost ca de obicei: zgomotoasă, cu un întreg vagon de dormit ocupat. Vremea era ploioasă la Bistrița, ne-am refăcut forțele cu câte-o ceașcă de ceai, toți eram obosiți, cu fețele trase. Păream nespălați. Printre toți, Agopian făcea notă distinctă. Era dominat, ca să nu zic apăsător, în dimineața aceea cu lumină puțină, de căciula lui rusească, de culoare neagră. Fusese inspirat când și-o luase din București. Toți eram încotoșmăniți cu câte ceva și aveam la purtător cel puțin câteva guri de pălincă de fiecare. Șef de coloană în această privință devenise Petre Sălcudeanu. Agopian era avantajat de imensa lui căciulă și unii chiar îl invidiau, șoptind mai în glumă, mai în serios că le-ar sta și lor bine cu ea. A doua zi, a apărut fără căciulă. La freză. Frigul era mai aspru. Când am îndreptat aparatele către grup nu-nțelegeam ce lipsește. Cu ochii larg deschiși am cercetat grupul. În față, rebegit de frig și înghesuit de ceilalți, căutând căldura lor, prietenul meu aproape dârdâia. „Unde ți-e căciula, Ștefane? Nu dă bine în fotografie grupul!” Ca un făcut, dispăruse căciula. „Nu știu, am pierdut-o, mi-a fost luată...” O căuta cu înfrigurare. „Lasă, Ștefane, că n-o să mai ai nevoie de căciulă” – îi ziceam. Era contrariat. Întreba în stânga și-n dreapta, se agita permanent. Se părea că toate lumea căuta căciula rusească a lui Agopian. Devenise problema grupului. N-a mai găsit-o. Aveam să cădem de acord la un păhărel că, odată cu căciula, dispăruse și altceva, mult mai important.

Aș putea paria că Agopian a simțit și simte față de persoana mea o simpatie neîndoielnică, curată. Același lucru îl simt și eu față de persoana lui. Ne cunoaștem de mulți ani, l-am fotografiat cu bucurie, a și scris despre expoziția de la Muzeul Literaturii, am și băut de câteva ori împreună. Și, de fiecare dată când ajung în Consiliul Uniunii, țin neapărat să-l fotografiez.

Mircea Sântimbreanu

Era dificil de fotografiat, datorită înălțimii sale fizice. Altfel, fotogenic. Am o imagine stranie cu el, împreună cu Guță Băieșu, aproape jumătate cât el, în Sala Oglinzilor. I-am surprins de mai multe ori stând de vorbă. Guță cu capul dat pe spate, în timp ce Sântimbreanu stătea ca o cobiliță, aplecat peste el.

L-am întâlnit la un moment dat pe strada Hristo Botev, unde locuia într-un bloc pe colț. „Facem câțiva pași, domnu Cucu?” „Facem, maestre.” Și-am început să merg. Stătea pe loc. Contrariat, m-am întors. Am crezut, inițial, că-mi lasă un avans pentru pașii lui gigantici, cum făcea de obicei. L-am întrebat ridicând din umeri. Mi-a făcut un semn cu degetul mare în spatele lui, la ușa deschisă a blocului. Am rămas cu privirea îndreptată spre acea intrare. Nu se întâmpla nimic.

Dintr-odată apare un cățeluș, bătrâior ca vârstă, Gică-l striga. Și-a-nceput dialogul: „Unde-ai întârziat, domnule Gică?” Cățelul, nu mai mare ca pantoful lui, a început să latre. Așa ne-am pornit toți trei, cu Gică slalomând printre picioarele stăpânului, care se ferea să nu-l lovească sau să-l calce. De unde m-așteptam să mă țin cu greu după el, a fost invers. Adevăratul stăpân era Gică. Cățelul ne imprima ritmul, deși ar fi încăput în palma stăpânului. Sau în buzunarul lui.

Irina Mavrodin

Voi începe prin a face o mărturisire. Chipul Irinei Mavrodin e de-o fotogenie absolut specială. Am observat-o în câteva rânduri în Sala Oglinzilor, i-am studiat fizionomia prin teleobiectiv și, comparând-o cu alte și alte fizionomii prezente în același timp în sală, mi-am dorit cu ardoare profesională s-o fotografiez. S-au scurs câțiva ani până când s-a ivit un moment prielnic ca să-mi duc la îndeplinire dorința aceasta. Și-asta s-a întâmplat la Neptun. Am organizat ad hoc un studio. Când spun studio, mă refer în special la fundal și la lumina naturală care cădea pe acel loc ales de mine. Mi-am luat inima-n dinți și i-am vorbit pentru prima dată, bâlbâindu-mă ușor la început, rugând-o să-mi pozeze. Dar era imperios necesar să vină pe faleză dimineața la ora 6. Atunci lumina era extrem de favorabilă. Așa s-a și întâmplat.

A doua zi dimineața ne-am întâlnit în studioul improvizat. A venit îmbrăcată c-un taior din stofă fină, cu părul pieptănat și-apoi ușor răvășit, acoperindu-i ambii obraji. Avea aproape un chip de madonă. Acum, când scriu, îi văd ochii de un albastru-cenușiu. Dacă mă-nșel, îi cer iertare. Preț de jumătate de ceas a durat ședința. Rezultatul a fost uluitor.

Sunt deținătorul unor portrete excepționale în ceea ce o privește. I-am dat și dumneaei câteva, dar nu pe toate. Sunt foarte zgârcit în astfel de situații, mai ales că nu vând fotografiile scriitorilor. Când am avut expoziția de la Muzeul Literaturii, i-am expus un portret. Dădea foarte bine între celelalte chipuri.

Apariția ei în sălile expoziției, răbdarea și timpul îndelungat cu care a parcurs cele 700 de fotografii m-au onorat și mi s-au părut un gest de omagiu. Și-a făcut timp și pentru mine. Așa m-a răsplătit pentru întâlnirea de pe malul mării.

Dorin Tudoran

Am fost colegi de redacție mulți ani, la Luceafărul. În redacție, avea biroul său. Era foarte apropiat de Dinescu și de Marius Robescu, ca o echipă, o parte a elitei revistei. El – redactor, eu – fotoreporter. În paralel, eram coechipieri în echipa de fotbal a revistelor literare. În redacție mi se adresa cu Ion Cucu. Când jucam, deveneam nea Nelu.

Sunt tentat să-l prezint pe Dorin Tudoran mai ales în calitatea lui de fotbalist. Am avut o relație specială cu el în cadrul redacției, dar mai ales în cadrul echipei de fotbal. Juca mijlocăș ofensiv. Era atât de talentat încât ar fi putut juca, după părerea mea de avizat, în orice echipă de divizia A. Îl comparam cu Mateianu. Era o plăcere să-l privești cum dribleză, cum fentează, mai ales, și cum înșiră, ca pe mărgele, adversarii în spatele său. Fără să exagerez, avea darul de-a ascunde mingea. Elegant, atât în redacție, cât și pe teren, cu niște ochi vii și inteligenți. De fapt, numai superlative pot să înșir despre băiatul acesta. Și cu toate că eu eram căpitanul echipei, fără el nu se putea. Toată frumusețea jocului, toate fazele spectaculoase țineau de el. Era ca un condiment exotic în echipa de fotbal, un veritabil număr 10. Dacă pentru mulți a rămas un secret cum a reușit să plece în America, pentru mine lucrurile erau clare. A făcut două-trei fente miraculoase, i-a driblat pe toți și pe toate.

Aveam să-l întâlnesc într-o împrejurare după 1989, în foaierul Sălii Mici a Teatrului Național, asaltat de reporteri și mai ales de cunoscuți. La un moment dat, ne-am întâlnit față în față. M-am apropiat intenționat. Am avut o stare foarte plăcută zărindu-l. Îmi venea să fluier ca un arbitru și să-i arăt că începe un nou meci, că e formidabil c-a revenit la echipă și, culmea, când ne-am întâlnit ochi în ochi mi-a zis, ca pe terenul de fotbal: „Ce faci, nea Nelu?”

Zoe Dumitrescu-Buşulenga

O apariție plăcută în Sala Oglinzilor. Cu totul și cu totul specială, înnobila grupul din care făcea parte, îi dădea o distincție. Era printre puținii oameni din sală pe care nu voiam și nici nu puteam să nu-i aud. De o erudiție rară, de-o distincție care ținea de noblețe. În același timp îndatoritoare, asculta cu atenție nedisimulată pe oricine o aborda și-i răspundea. Avea enorm de multe disponibilități. Nu trata pe nimeni de sus sau cu superioritate. Părea un fenomen. De multe ori lua cuvântul. Cântărea și armoniza fiecare cuvânt, nu lăsa nimic la voia întâmplării. De o seriozitate care nu indispucea sau plictisea. Se făcea o liniște desăvârșită în sală. Era o sărbătoare simpla ei prezență. Și-am descoperit că era și o femeie fermecătoare.

O fotografiasem sporadic, dar în 1982 am avut ocazia să călătorim împreună, cu ocazia Colocviului Holderlin de la Brașov. Din delegația celor care au plecat din București, conduși de Zoe Dumitrescu-Bușulenga, au făcut parte Constantin Țoiu, Mihai Ursachi, Ioan Alexandru, Șt. A. Doinaș și Ion Cucu. Am aflat că m-a cerut special lui D.R. Popescu, ca să merg să fotografiez acest eveniment unic. La Berlin avusese loc o manifestare Eminescu și, drept răspuns, Uniunea Scriitorilor a realizat colocviul Holderlin. Cinci zile a durat, timp în care am descoperit și o altă Zoe Dumitrescu-Bușulenga, de o amabilitate cum numai la oamenii foarte inteligenți găsești, pătrunsă de responsabilitatea momentului. Mai mult decât atât, nu-mi imaginasem c-o să descopăr în ea o feminitate debordantă. Seriozitatea ei, proverbială de altfel, nu lăsa să transpară gesturile pe care omul le comite când este liber în totalitate. Era greu să-ți închipui că-n femeia îmbrăcată în pelerina sobră, fără mâneci, ca un soldat, cu o căciulă de blană care-i acoperea armonios capul, se ascunde un suflet de fetiță. În duminica de pauză s-a făcut o vizită în Poiana Brașov. Fulgii cădeau din înalt și zăpada proaspătă te îmbia la o bătaie cu bulgări. Atunci am văzut-o pe Zoe Dumitrescu-Bușulenga îndemnându-ne să construim un om de zăpadă, lucru care s-a și întâmplat, după care s-a pornit în joacă o scurtă bătaie cu bulgări, inițiată chiar de dumneaei. A luat la țintă căciula de țaran a lui Ioan Alexandru. El s-a amuzat, n-a ripostat, și-a văzut în continuare de plimbarea lui solitară printre brazi, neamestecându-se în jocul declanșat. Cred c-am fost singurul care a înțeles noncombatul lui Ioan Alexandru. Cei cinci copii de acasă îi ajungeau.

Nicolae Breban

Dintotdeauna, de 35 de ani, l-am simțit pe Nicolae Breban că m-a descoperit printre primii. A descoperit talentul meu special de a fotografia scriitori. Am simțit cum cineva important, o forță, s-a adăugat. Aproape că m-a împins de la spate, cu menajamente: „Ieși în față, afirmă-te! Fă o expoziție, că ești cel mai bun!” Mă uitam la fața lui măslinie, cu trăsături de bărbat frumos, la întreaga lui ținută de luptător într-ale artei și, în cazul lui, într-ale scrisului, și înțelegeam că înseamnă ceva. Înainte de cărți, l-am citit fotografic.

Nicolae Breban a contribuit foarte serios la propulsarea mea interioară. Ne întâlneam nici rar, nici des, dar de fiecare dată mă impulsiona: „Dă-ți, domnule, drumul!” Și când, în fine, în 2007, am deschis expoziția Călătoria, a fost printre primii care au vizitat-o, într-un fel incognito, pentru că nu l-am văzut. Eram atât de transportat în altă lume încât, în momentul în care am fost abordat de o femeie plină de entuziasm și cu un zâmbet larg – „Sunt Cristina, soția lui Nicolae Breban, e minunată expoziția dumneavoastră!” – am înțeles că el trecuse pe-acolo și că mesajul lui ajunsese la capăt. Practic, Breban n-a abandonat niciodată programul lui în legătură cu mine.

Mi-amintesc imaginea lui de pe Calea Victoriei la începutul anilor ‘90. Purta un costum gri matlasat, pășea nonșalant, descheiat la cămașă, cu mâna dreaptă în buzunarul pantalonului, părea că se plimbă nu pe Calea Victoriei, ci prin lume, și că n-are nicio legătură cu semenii săi, că e pe cont propriu. Victorios și departe de lumea dezlănțuită. Se afla la peste cincizeci de metri de locul unde stăteam sprijinit, ca un trăgător de elită, de stâlpul de iluminat din fața cazinoului Victoria, pe vremea aceea sală de teatru și de conferințe. Din clipa în care l-am focalizat, nu l-am mai pierdut din cadru. Pe măsură ce se apropia, Calea Victoriei părea că se-nfundă. Umplea întreg cadrul. Declanșam rar, nu la foc automat. M-a văzut la șase-șapte metri distanță. Am schimbat rapid aparatul, l-am adus la dimensiuni normale și, când s-a oprit în fața mea, cred că i-am făcut cel mai interesant portret al său din cele peste cincizeci de portrete realizate în timp. Era relaxat și aș putea paria că tocmai terminase de scris unul dintre importante și marile lui romane și că eram primul care aflam asta. Zice: „Nu pierdeți timpul degeaba, domnu’ Cucu!” „Cred că astăzi m-am suprapus pe un moment foarte important din viața dumneavoastră de romancier.” A zâmbit, m-a luat pe după umeri, gest pe care nu-l făcuse niciodată până atunci, și m-a apostrofat: „Când veți ieși în față? Îndrăzniți!” N-am mai avut replică.

Șerban Cioculescu

George Macovescu, Șerban Cioculescu

Aproape că n-a existat manifestare în Sala Oglinzilor la care Șerban Cioculescu să nu fie de față. Era, practic, omniprezent. Făcea parte din prezidii, din jurii, lansa cărți, înmâna premii literare, prezenta scriitori, ca un gospodar de mare clasă cu locul de muncă chiar în Sala Oglinzilor. Nu puteam să-mi imaginez salonul fără el.

Îl fotografiam în primul rând cu interes, căutând uneori să-i atrag cumva atenția. Nu se putea întâmpla acest lucru și-am să spun și de ce. Când răsfoia o carte nu-și ridica ochii, indiferent la rumoarea sălii sau la zgomotul aparatului de fotografiat. Și nu s-a întâmplat o singură dată. Pot spune asta pentru că am stat un sfert de ceas lângă el într-o anumită împrejurare, în timp ce răsfoia Istoria literaturii a lui Călinescu, la prima reeditare permisă de partid. Aproape c-o verifica în public, dacă rămăsese întreagă și nu se umblase la ea. Mă agitam pe lângă el, încercând să mă anunț cumva. Degeaba. Într-un final, am înțeles că ăsta este Șerban Cioculescu: om de carte, nedespărțit de mirajul ei. Prețiozitatea cu care dădea paginile, minuția cu care zăbovea asupra-i, atenția de a nu-i îndoi colțurile, izolarea fonică în care se proiecta îl făceau unic. Într-un târziu, când a terminat de răsfoit, s-a ridicat, a luat cartea sub braț și, după ce a parcurs doi-trei pași, întorcându-se către mine (îl văd și-acum, pe fundalul luminos al grădinii): „O să fii și dumneata aici!” Și-a bătut cu degetul arătător în ea, ca-ntr-o ușă încă închisă. Apoi, preț de câteva clipe, s-a lăsat fotografiat în voie. Avea un zâmbet larg, părea să spună: cartea asta e întreagă și vie, are inima la locul ei.

O singură dată l-am mai fotografiat după 1990, în foaierul Ateneului Român. Stătea de vorbă cu Ov. S. Crohmălniceanu, separați, între faldurile unei draperii imense de catifea, de culoare maroniu închis. Păreau două personaje care făceau parte din perdea, atât de mult aduceau hainele, culoarea pielii și a părului lor cu acea draperie imensă. Când i-am detectat, le-am protejat intimitatea, punând la ochi un teleobiectiv de 120 mm. N-am vrut să-i deranjez. Când i-am fixat pe dreptunghiul foto și-am făcut clarul, am observat, cu surprindere, că Cioculescu își lăsase barbă. Pentru prima dată de când îl știam, și-l știam de 30 de ani, l-am văzut cu o astfel de barbă. Păreau că pun ceva la cale. Când a trecut prin dreptul lor Mircea Cărtărescu, l-au flancat pur și simplu. Minute în șir l-au descusut. Parcă intraseră cu totul în draperia de catifea.

Fotograf la zece președinți

Am fost fotograf la zece președinți ai Uniunii Scriitorilor din România. Și-acum, dacă, cineva intră, în biroul lui Nicolae Manolescu, pe pereți apar portretele lor, făcute de Ion Cucu în ultimii cincizeci de ani.

În 1958, într-un periplu al meu prin cartierul străzilor Dionisie Lupu, Pitar Moș, C.A. Rosetti, am avut ocazia să-l văd și să-l și fotografiez pe Mihail Sadoveanu. Pe vremea aceea eram angajatul secției de artă fotografică din Casa Scânteii, și tot în acea perioadă am realizat și câteva fotografii cu Tudor Arghezi. Însă eram obligat prin contractul cu instituția la care lucram să predau filmele la laborator. Încercările mele repetate de a-mi întregi filmofototeca personală cu portretele lui Sadoveanu și Arghezi n-au ajuns la niciun rezultat. Portretele au devenit anonime, deși am un Sadoveanu, ca președinte al Uniunii Scriitorilor, creditat.

Pentru ei, pentru președinții mei, aduc acest omagiu fotografic și nu numai. Am fost predat și m-am predat de la un președinte la altul, ca o ștafetă. Mi-am continuat drumul fără întreruperi. Portretele lor, ca și ale altor scriitori importanți, aici abia schițate pentru viitoarea Istorie, stau mărturie că un fotograf a iubit necondiționat scriitorii români. Mi s-a spus că nu realizez importanța filmofototecii mele, că nu conștientizez rolul pe care l-am jucat. Așa să fie. Dar nu mi-am dorit niciun rol. Am trăit intens pentru scriitori și viața alături de ei m-a salvat. I-am respectat, i-am prețuit și i-am înconjurat cu toată dragostea de care am fost capabil. Nu am ce să-mi reproșez. I-am urmat necondiționat, le-am surprins tinerețea, gloria și moartea, am câștigat și am pierdut prietenii odată cu plecarea lor definitivă. Nu-mi arog niciun drept, nu-mi atribui niciun merit. Dar n-am fost lângă ei din interes sau din întâmplare. Am simțit că trebuie să fiu și mi-am dorit, mai mult decât orice, să fiu printre scriitori. Sunt medic de profesie. Regimul comunist nu m-a lăsat să ajung medicul care îmi doream să fiu, lovindu-mi crunt familia și făcându-mă să-mi fie frică să reacționez. Am suferit, alături de milioane de oameni, de cea mai teribilă boală: frica. Fotografia și literatura m-au salvat. Micul Neluță s-a lipit de scriitori ca timbrul de cartea poștală și-a plecat prin lume. Iată de ce nu mă pot dezlipi de ei. Iată de ce nu-mi pot pierde interesul pentru ceea ce vor deveni. Se știe că există două tipuri de circulații: cea sangvină, cunoscută de toată lumea, și cea limfatică. Rolul acestora

din urmă e foarte important. Poate atât de important, încât ți-e și frică să-l recunoști. Dacă mi-am dorit vreodată ceva din toată această minunată aventură, e să-mi nu-mi fie frică să recunosc rolul pe care scriitorii l-au avut asupra mea. Ei mi-au schimbat viața și de aceea opera mea, câtă și cum e, le este dedicată.

Mihai Beniuc (1962-1965)

Într-un fel, aş putea spune că l-am cunoscut mai bine după ce nu mai era preşedinte, cu ocazii festive, inclusiv la aniversarea celor 80 de ani ai lui în Sala Oglinzilor.

Am fost mai mult la el acasă decât în biroul lui de la Uniunea Scriitorilor. Era destul să ridic receptorul, părea că aşteaptă semnul meu. Niciodată nu m-a evitat. Mă duceam la el cu plăcere şi părea că se micşorează din ce în ce. Avea obiceiul de a sta aproape întotdeauna în acelaşi fotoliu imens. Dacă nu i-ai fi privit faţa, ți s-ar fi părut un copil. Mai ales dacă ochii ți se opreau la încălțăminte. Papuci, pantofi sau ghete, nu cred că purta mai mult de 36, nu ajungeau la podea. După un timp mă-ntreba: „Bei o palincă?”

Între două înghițituri, îi făceam câteva fotografii. Ochelarii îi avea veşnic asupra lui, dar numai rareori îi puneam pe ochi, de regulă îi ținea în mână stângă, cu grijă, nu se despărțea de ei sub nicio formă. De puține ori l-am văzut cu ochelarii la ochi. Fizionomia părea că suferă la lectură, citea ardeleneste, făcea pauze pentru câte-o gură de palincă aromată și nu prea dură. După câteva astfel de guri, piciorușele lui prindeau viteză, ca și când ar fi străbătut un drum undeva către aducerile sale aminte. Nu știu cum a fost ca preşedinte, dar ca gazdă era odihnitor și plăcut. Iubea fotografiile, i-am făcut câteva serii, pe care insista să mi le plătească, dar mă consideram suficient de răsplătit cu vizita.

Într-o astfel de împrejurare, pe când poate că am băut mai mult decât obișnuiam împreună, ieșind pe poarta casei sale din apropierea parcului Bordei, am avut clar senzația că geanta mea de umăr s-a îngreunat deodată. După ce am dat colțul străzii, desfăcând-o, am descoperit în ea două sticle de palincă în două sticle de bere, pe care mi le strecurase. Între ele, o bucată de slană, frumos ambalată, care răspândea un miros extrem de îmbietor. În prima fază am vrut să mă-ntorc, să-ntreb ce gest e acesta. N-am făcut-o. Dar am înțeles că vizitele la el trebuiau să înceteze. Știu și de ce. Dar n-am să fac public acest lucru.

L-am fotografiat de mai multe ori după aceea, numai la Uniune. Odată pe o canapea, alături de Șerban Cioculescu. Părea că aveau drepturi de proprietate

asupra aceluï colț din sală și asupra canapelei pe care stăteau. Cât a durat evenimentul din acea zi abia că-și vorbeau. Pur și simplu se odihneau. Apoi l-am fotografiat pe altă canapea, alături de Al.I. Ștefănescu, bărbatul Ninei Cassian. Și-n această situație se odihneau, între ei, în picioare stând Al. Oprea, fostul director al Muzeului Literaturii, care aproape că le veghea odihna. Atunci am văzut că, spre deosebire de fotoliul din casa lui, încălțările ajungeau întotdeauna la podea în Sala Oglinzilor, fapt care atesta, cred eu, că fusese unul dintre președinții Uniunii Scriitorilor.

Demostene Botez (1965-1966)

Reprezenta un personaj cu care mi-ar fi fost foarte greu să intru într-un contact neoficial. Era foarte blând, potolit, interiorizat. Așa mi se părea mie. Un președinte mai din umbră și care nu s-a urcat niciodată pe calul năvălaș al literaturii. Era aproape imperial îmbrăcat în costum, cămăși albe, cravate de culori discrete, un chip alungit, ușor cabalin, păr frumos, pieptănat cu grijă, mâinile îngrijite, totul de o discreție absolută.

L-am fotografiat mai ales la prezidii, în situații oficiale. Nu era un președinte autoritar, nici ca prezență fizică, nici ca operă. Nu ne-am intersectat de foarte multe ori și nici nu am întâmplări deosebite cu el. În schimb, cele câteva portrete pe care i le-am făcut mi se par din categoria celor mai reușite.

După părerea mea, Demostene Botez a fost un președinte ornamental. En passant.

Zaharia Stancu (1966-1974)

Era omul scriitor care mă intimida. Un bărbat înalt, de un fizic impecabil. Trăsături frumoase ale feței, parcă tăiate în stâncă și, dacă apelai la bunăvoința lui, aveam să aflu mai târziu asta, ajuta cât se putea pe absolut oricine din lumea scriitorilor și nu numai.

Printre primele imagini pe care i le-am făcut a fost un portret, așezat la biroul lui din Șoseaua Kiseleff, în timpul unui interviu acordat Alinei Popovici, redactor-colaborator la revista Contemporanul.

A doua serie de fotografii i-am făcut-o fără să știe, de la distanța de vreo 30 de metri, cu un aparat Canon la care aveam atașat un teleobiectiv cu distanță focală de 200 de mm, în timpul unei parade ce avea loc în piața Aviatorilor din București, cu ocazia aniversării zilei de 23 august. Se afla într-un grup de alți scriitori, undeva la tribuna oamenilor de cultură, cu Titus Popovici, Aurel Baranga și George Ivașcu. Grupul era armonios alcătuit, toți erau tineri, îmbrăcați impecabil în costume și cravate, părul le era pieptănat cu grijă și mărturisesc că-i interesa mai puțin parada și mai mult discuția dintre ei, care cred că nu avea nicio legătura cu evenimentul. Nu s-au uitat niciodată înspre mijlocul pieței prin care treceau coloanele de manifestanți. Vorbeau între ei, își șopteau la ureche, râdeau, și i-am fotografiat de mai multe ori, în voie. Spre sfârșitul paradei, a părăsit grupul și s-a rezemat câțiva metri mai încolo de colțul tribunei. Și-a dus mâna dreaptă la rever și-a privit la defilarea sportivilor. L-am văzut cum și-a îndreptat trupul, parcă îndemnat de mișcările ritmice ale coloanelor de tineri atleți, i s-a destins chipul și l-am fotografiat de mai multe ori. Rezultatul a fost un set de fotografii cu care am făcut, mai apoi, furori.

După câteva zile i-am arătat fotografiile lui Zaharia Stancu, în satul său natal, în Salcia, județul Teleorman, unde mă invitase. A fost foarte surprins, s-a încruntat în primă fază, apoi s-a uitat pe sub sprâncene la mine. Stătea așezat pe ghizdul fântânii din fața casei natale. Eram numai noi doi și m-a întrebat: „Domnu’ Cucu, ce ai de gând să faci cu fotografiile astea?” I-am răspuns fără să mă gândesc prea mult: „Vi le dau dumneavoastră, pentru dumneavoastră le-am făcut.” Mirarea i-a fost destul de vizibilă atât pe față, cât și din vorbele care au

urmat: „Sunt foarte reușite, dar pot fi compromițătoare.” Să avem în vedere că personajele erau proiectate pe steagul, pe însemnele comuniste, secera și ciocanul. Puteau fi transformate în acuze, dar mie nu-mi trecuse nicio secundă prin minte așa ceva. Cred că la acest lucru s-a gândit și Zaharia Stancu, dar niciodată nu am transformat fotografiile făcute scriitorilor în documente compromițătoare. L-am contrazis pe loc, arătându-i cu cealaltă mână setul de portrete cu mâna la rever. Impresia a fost teribilă. Mi-a înapoiat fotografiile zicându-se compromițătoare, și le-a păstrat pe celelalte. Iar încruntarea de pe chip s-a transformat într-un zâmbet larg. Satisfacția mea a fost deplină.

De multe ori l-am fotografiat pe Zaharia Stancu de atunci. Era în permanentă prezență în Șoseaua Kiseleff și conducea personal manifestările cultural-scriitoricești care aveau loc destul de des acolo. Îmi trimitea vorbă prin șofer, dacă mergea pe la Salcia, că s-ar bucura dacă l-aș însoți. Așa că făceam multe vizite la casa lui natală, mai ales când începuse să meargă într-un baston. Și, de fiecare dată, se așeza pe ghizdul fântânii din fața casei unde văzuse lumina zilei. În acea zi, în care casa mi s-a părut mai tăcută ca oricând, când spațiul dintre ea și fântână se lărgise ca și cum ar fi urmat să dispară cumva în neant, Zaharia Stancu, autorul atâtor romane și al atâtor versuri cu și despre țărani, își sprijinise mâinile și bărbia în crosa bastonului într-un gest de odihnă totală, de contemplație și de aducere-aminte chinuitoare. Și nu știu cum și de ce, mi s-a părut că acea crosă a bastonului putea fi oricând substituită crosei aortei prin care nu mai circulă sânge, ci lacrimi. Din ochii albaștri ai sudului câmpiei dinspre Dunăre, lacrimile i se prelingeau pe obrajii încă frumoși. Într-un târziu l-am auzit murmurând și nu mi s-a părut deloc: „Ce mult te-am iubit.”

A făcut enorm pentru scriitori. Simpla lui prezență era ca un scut, cred că simțea asta și, nu întâmplător, își permitea să înfrunte regimul și să-i apere pe scriitori. Era suficient să-și miște capul ca să impună respect. Zâmbetul i se deschidea greu, ca și cum ar fi fost lucrat în stâncă. Ochii te pătrundeau ca o pasăre de pradă, țintind fix în coșul pieptului. Nu aveai scăpare. Era un monument la propriu, o forță a naturii, o masculinitate greu de ignorat, darămite de înfruntat. Rar mi-a fost dat să văd un scriitor mai fotogenic și mai expresiv, mai distins și mai dur ca Zaharia Stancu, președintele meu de fier.

Virgil Teodorescu (1974-1977)

De câte ori îi pronunț numele sau mi-l amintesc, imaginea lui se suprapune cu cea a artistului bulgar Boris Hristov. Să mă explic. Am fost întâi contactat de trimisul său, Traian Iancu. În Kiseleff, la o seară specială, când se beau șampanii, Iancu a venit către mine, spunându-mi: „Repede, repede, trebuie să te duci. Președintele Teodorescu te cheamă!” Și m-a împins ușurel de la spate, printre grupurile de pahare, până-n apropierea președintelui. Acolo, ca pe o ștafetă, m-a predat. Până atunci nu schimbasem niciun cuvânt, deși îl fotografiasem ca vicepreședinte pe vremea lui Stancu. Era înfloritor, dar la fotografie devenea mai grav, de-aceea portretele lui erau foarte reușite.

Avea o particularitate specială. La vârsta lui, părul îi stătea în onduleuri și bucle, ai fi zis că ieșise de la un coafor. Prin podoaba capilară specială, dar și prin trăsăturile regulate și tenul alb, mi se părea o păpădie. Iar ceea ce-i aparținea numai lui era veșnica curiozitate, mai proprie feminității, lucru pentru care era mai plăcut și mai interesant. Ca un făcut, și vocea avea stridente de voce subțire, mai ales spre sfârșitul propozițiilor. Începea semibariton și termina fraza cu accente de soprană, de alto. Nu zăbovea prin mulțime, iar când rotea capul, clipea foarte des.

„Cucule, dragă, vino să vezi ce miracol. Uite și dumneata!” Și a întins către mine un album de format mediu, destul de gros. M-a luat pe după umeri și, cu pași de dansatori, ne-am strecurat și-am ajuns la una dintre ferestrele mari ale vilei din Kiseleff unde astăzi descopăr fel de fel de personaje politice. Reacția mea e ca un fel de ciudă, acolo am băut prima gură de șampanie din rația scriitorilor, acolo am făcut primele imagini la premiile Uniunii, acolo am cunoscut pe mulți dintre ei. „Uite și tu ce-a făcut nebunul ăsta!” C-o mișcare rapidă mi-a arătat un album. Peste 250 de fotografii înfățișau niște pachete, ambalaje de diferite forme și mărimi, de la o ascuțitoare la un țărnam californian, păduri și coaste marine, scaune și mese, blocuri și mașini de cusut, toate, dar absolut toate, împachetate în pânze și legate cu frânghii. Eram amândoi muți de uimire. M-a dus în biroul său de președinte și mi-a zis: „Te rog, fă-mi un rând de copii mari după fiecare fotografie!” Pentru mine a urmat o noapte lungă în care am reprodus două exemplare, unul pentru el, la vedere, și unul pentru mine, neștiut.

Când i-am adus fotografiile, le-a foiletat și era extrem de încântat. „Iancule, plătește-l, te rog, pe Ion Cucu cu dărnicie pentru această lucrare. Am să pun aceste fotografii în arhiva Uniunii Scriitorilor.” Am părăsit biroul, și-ar fi urmat, firesc, să mă duc la casierie, să ridic o sumă importantă de bani. E lesne de înțeles că nimeni n-ar fi obiectat. Dar n-am luat acei bani deoarece am socotit că exemplarul făcut clandestin pentru mine era suficient. De-atunci crescusem enorm în ochii lui, mă considera un fel de prieten, deși eu nu puteam înțelege cum e să fii prieten cu președintele Uniunii Scriitorilor.

George Macovescu (1977-1981)

Bolnav de instantanee, mă urcam în Sala Oglinzilor cu ideea fixă de a-i surprinde pe scriitori prin geamurile din spatele prezidiului, unde trei sferturi din grădină mi se ofereau ca pe tavă. Nici nu mi-am dat seama că peste umărul meu, George Macovescu, ieșit din biroul lui, mi s-a alăturat: „Ce faci dumneata aici?” „Fac niște instantanee.” Mic de statură, cu o înfățișare napoleoniană, s-a ridicat pe vârfuri și mi-a cerut aproape cu patimă: „Dă-mi, te rog, să mă uit și eu!” I-am dat aparatul, l-a dus la ochi. La stângul. Zic: „Folosiți ochiul drept, aparatul trebuie să se sprijine de frunte și pe rădăcina nasului” – lucram cu timpuri pretențioși de expunere. I-am eliberat câmpul vizual și am făcut schimb de locuri. Vreme de zece minute a tot privit prin aparatul dotat cu un teleobiectiv de 200 mm. Ca să dea stabilitate aparatului se sprijinise în coate pe pervazul geamului și, la un moment dat, c-o față rugătoare, mi-a spus: „Pot fotografia și eu o imagine-două?” „Ați descoperit ceva interesant?” „Uită-te-n colț, la Ion Lăncrănjan, înconjurat de ăia care-l beau!” Avea silă față de impostură și de mizeria umană pe care o generează. Și-a declanșat!

În timp, după circa cincizeci de deplasări făcute alături de el, am înțeles că era pasionat de fotografie și că acorda credit serios unei imagini frumoase.

Avea obiceiul să-mi ceară aparatul în deplasări. Când i-am arătat primele imagini făcute de el, a căpătat curaj. Când făceam unghiurile, îi simțeam prezența: „Îmi dai voie să mă uit?” S-a întâmplat la Casa Memorială Rebreanu, Coșbuc, Blaga.

George Macovescu era un personaj excepțional, extrem de manierat. Arăta impecabil, ținea mult la igiena personală. Sătul de călătoriile cu avionul și, probabil, cu trenul (deplasările din timpul mandatului la Externe), prefera autocarele. Se așeza de obicei pe șirul de bănci din dreapta, cum priveai în față, și de mai multe ori m-a chemat lângă el. Pasiunea comună pentru fotografie funcționa. Mi-a povestit anumite episoade din viața lui de ministru de externe, m-a invitat la el acasă, unde beam whisky, îi devenisem simpatic. Acolo mi-arăta, ca un copil care ascunde o jucărie, hainele lui de avion. Un hălățel, o pereche de papuci, toate pentru zborurile mai lungi de opt ore.

Sincer să fiu, aprecia calitatea fotografiilor mele. Îi răspundeam cu dăruire totală. Cred că unele dintre cele mai expresive fotografii cu scriitori le-am făcut în perioada mandatului său.

Invita foarte mulți scriitori străini, au fost și două premii Nobel în Sala Oglinzilor și mi-a cerut să lucrez albume pentru ei. Asta presupunea că lucram toată noaptea de dinaintea plecării delegației respective. Le înmâna c-un aer victorios setul de fotografii. Apoi, președintele le arăta autorul. Erau foarte încântați și-mi strângeau mâna.

De la Macovescu încoace, aproape toate delegațiile de scriitori plecau cu cele mai expresive imagini ale vizitei lor la Uniunea Scriitorilor. Cred că mi-am petrecut în laborator peste trei sute de nopți ca să creez acele plicuri externe. Într-un fel, Macovescu m-a mandatat să fiu ambasadorul vizual al scriitorilor români peste hotare.

După renovarea în cel mai mic detaliu a Casei Scriitorilor, mi-a încredințat, fără să clipească, misiunea, cum s-a exprimat el, de a face cel puțin o sută de imagini 18/24 cm color (colorul fiind pe atunci o raritate) care să rămână ca un album amplu în arhiva Uniunii Scriitorilor, cu scopul expres ca, în viitor, Casa „Mihail Sadoveanu” să poată fi recondiționată și să corespundă originalului. Am cerut să fie suspendată activitatea timp de o săptămână și să rămână doar restaurantul și grădina deschise. Am stat zi și noapte în clădire, nu pătrundea nimeni în Sala Oglinzilor, în hol și în birouri. Ceea ce el considera ca un moment crucial pentru scriitori, mai ales pentru cei tineri, era primirea în Uniune. Erau adevărate festivități, la care-i invita, aproape obligându-i, pe cei mai importanți scriitori din București și din țară. Sala Oglinzilor rămânea fără scaune, toți stăteau în picioare, ca un omagiu adus celor care urmau să intre. Transfocând aceste amintiri văd anul 1977, an în care au fost primiți Andrei Pleșu, Alex. Ștefănescu, Doina Uricariu și alții. Totul se încheia cu un pahar de șampanie, Macovescu trecea pe la fiecare în parte, ocolind cele patru laturi umanizate ale Sălii Oglinzilor.

A fost unul dintre președinții care au avut reacții controversate, dar explicite, față de Ceaușescu. Când am fost împreună la Comitetul Central, într-o delegație chemată la ordine pentru că literatura nu era suficient de expresivă în construirea socialismului, când Ceaușescu l-a atenționat cu degetul, acesta a întins mâinile către el și, de la distanța de la care mă aflam, mi s-a părut că aud: „Dacă nu aveți încredere, legați-mă!” Dar când Constantin Pârvulescu a contestat candidatura

lui Ceaușescu și când sala a început să aplaude, ovaționându-l pe Ceaușescu, președintele meu de pe atunci, aflându-se în tribuna oficială, s-a ridicat în grabă, s-a dus către pupitru și a început să vorbească. Cuvintele nu le-am mai auzit, dar erau, sigur, de susținere pentru Ceaușescu.

Și, totuși, mandatul lui George Macovescu ca președinte al Uniunii Scriitorilor n-a continuat. Insistența cu care, la sfârșitul celor patru ani, a refuzat să mai fie ales, deși aproape toți scriitorii importanți l-au rugat la scenă deschisă, de mai multe ori, să candideze, m-a pus pe gânduri. Cu cel de-al treilea ochi, mi s-a părut că, de undeva de sus, a fost sfătuit să n-o mai facă. Oricum, și azi îmi răsună în urechi vorbele sale, invitând lumea să pătrundă în Sala Oglinzilor: „Să între scriitorii!”

Dumitru Radu Popescu (1981-1989)

L-am fotografiat de foarte multe ori, chiar și cu mult timp înainte de a deveni președinte, când era invitat la Uniune. Era o apariție plăcută și stenică. Totdeauna, D.R. Popescu mi-a comunicat un tablou al unui bărbat stenic, puternic și pus pe fapte. L-am asemănat, în aprecierile mele, cu un rugbist. Marile mele călătorii, începute pe vremea lui Stancu și amplificate pe vremea lui Macovescu, s-au permanentizat pe vremea lui D.R. Aveam să fac parte, timp de opt ani, dintr-o echipă neoficială, cu o componentă valoroasă, dacă e să ne gândim numai la Constantin Țoiu, George Bălăiță sau Al. Balaci, nelipsiți, ca și el. S-au făcut enorm de multe deplasări în țară și, aproape de fiecare dată, însoțea delegația. În plus, antrena foarte mulți scriitori în deplasări.

A fost foarte important pentru el ca scriitorii din toate zonele țării să se întâlnească și să se vadă la față, să schimbe idei și păreri, să facă lansări împreună, să se cunoască și să se recunoască. De altfel, când la București se petreceau evenimente importante, soseau invitați de peste tot.

Era un președinte popular și drept. Evenimentele din Sala Oglinzilor aveau un aer festiv important, iar de la Macovescu a continuat tradiția premiilor speciale și a marilor premii ale Uniunii. Scriitorii valoroși ajunși la o anumită vârstă erau celebrați aici, cu toate onorurile breslei.

Mi s-a părut un om vertical, cu un comportament colegial. Nu suferea de gomoșenie, era amabil, amiabil, plăcut la vorbă, adesea râdea motivat cu toată făptura. Îți producea o adevărată bucurie să te deplasezi cu el. Și avea preferință pentru tren.

A fost o perioadă fastă pentru mine. Un sfert din filmotecă ține de această perioadă și poate recunoașterea mea i se datorează într-o oarecare măsură. La întâlnirile din țară cu cititori, anunța de fiecare dată componenta delegației și, în final, mă căuta cu privirea prin sală, iar când mă găsea, nu uita să anunțe aproape strigat: „Și printre noi se află și celebrul fotograf Ion Cucu!” Când se-ntorceau spre mine fețele din sală, clipirile ochilor lor le auzeam ca pe niște aplauze.

Am avut un singur conflict cu D.R. Popescu. Proverbul „cine muncește și greșește” mi s-a aplicat și mie. O delegație la vârf a Uniunii trebuia să se deplaseze spre Timișoara, unde avea loc o întâlnire cu președintele scriitorilor din Ungaria. A fost pentru prima dată, în întreaga mea carieră, când n-am onorat această invitație. Motivul pare facil. Săpam fântâna casei de la Mogoșești. Când ajunsesem la treisprezece metri adâncime, s-a rupt cablul care trăgea burghiul. Și, dacă plecăm la Timișoara, riscăm să pierd fântâna. Or, o fântână e un lucru sacru. După ce i-am spus motivul, câteva luni de zile n-a mai vorbit cu mine, cu toate că-l însoțeam în toate delegațiile. Și-apoi, a făcut un lucru pe care nu-l meritam. Fotografiind un grup în mijlocul căruia se afla, s-a întors cu spatele la aparat. Deci, la mine. Șocul a fost puternic. Nu m-am temut că-mi pierd serviciul, era doar o chestiune de onoare. Însă, în același timp, am înțeles că perioada de frondă se terminase. Cu acel gest a pus punct tăcerii și-n aceeași seară, la tren, mi-a dat voie să mă urc înaintea lui. Împăcarea era definitivă.

După câteva deplasări, la un hotel din Vâlcea, își serba ziua de naștere. După ora 18.00 nu ieșeam decât în mod excepțional în oraș. Aveam programul zilnic de regularizare: verificarea notițelor, punerea filmelor în ordine, verificarea bateriilor din blițuri, developarea filmelor. În subsidiar, de fapt, mă țineam deoparte de tentațiile bahice ale serilor, în ideea de a fi limpede a doua zi. În aceea seară a sunat telefonul în cameră. „Alo, cine e?” O voce aproape vexată mi-a răspuns: „Popescu, Cucule, eu sunt! Nu vii la mine în apartament, nu știi că e ziua mea?” Am lăsat filmele și m-am dus. Mă chema președintele meu.

Mircea Dinescu (1990-1993)

Mi-a fost coleg de redacție la revista Luceafărul și, la două dintre volumele lui, a pus fotografii făcute de mine pe copertă. Pentru aceasta am făcut adevărate ședințe foto cu el pe scările întortocheate ale Casei Scânteii. Se mișca prin cameră, urca și cobora scări în timp ce-l surprindeam fotografic. Îi comandam uneori stop cadru.

În zilele revoluției din 1989, l-am fotografiat în holul Casei „Mihail Sadoveanu”, când, în mijlocul unui grup de scriitori, încerca să limpezească și să pună la cale soarta viitoarei Uniuni. Am stat două ore cu ei. Se schimbau păreri, unii se pândeau între ei, vorbeau toți deodată, în ciuda faptului că Dinescu îi chema la ordine. N-o făcea ca un dictator, ci încerca colegial să lămurească lucrurile. Era o situație foarte încordată, dar era clar că impunea tuturor respect.

În altă ipostază, l-am fotografiat într-o vizită în orașul său natal, Slobozia, în 1979, alături de Macovescu, la un festival de poezie desfășurat chiar acolo. Înalt, subțire, arătos, extrem de prietenos, cu un aer oarecum școlăresc, dar conștient de talentul lui poetic, dar și un bun camarad. Se mișca liber, dezinvolt, neafectat de noxele vieții.

Venind în timp, l-am fotografiat în exces în zilele primei Conferințe a Scriitorilor în 1990, în Sala Mare a Palatului. Se maturizase pe de-a-ntregul. Arăta gata de acțiune. Acolo a și fost ales președintele Uniunii. Nu cred, totuși, că realiza pe deplin ce-avea să-l aștepte în această funcție.

I-am fost apropiat de-a lungul întregului său mandat, atât cât a durat el. L-am fotografiat de multe ori făcând pe gazda primitoare cu delegații străine. S-a preocupat ca viața Uniunii să se desfășoare normal, în ciuda multor altercații, nepotriviri de caracter care apăreau în acei ani, într-o perioadă dificilă a instituției.

Îl vizitam acasă de multe ori, i-am fotografiat familia, bunica, soția, copiii, socrii, mă considera de-al casei. Și îi răspundeam cu-aceeași monedă. L-am invitat la Mogoșești. A și venit. A fost primul și singurul președinte care m-a

vizitat acasă, la țară. L-am plimbat prin ferma de fructe de lângă casa mea, l-am dus în crama de vinuri de la Pâslari și, până la urmă, l-am ajutat să-și cumpere o bucătică de loc în satul în care tatăl meu, Tudor Cucu, văzuse lumina zilei, chiar riveran cu locul de naștere al tatei.

În timp ce mulți se bat și vor să fie președinți ai Uniunii Scriitorilor, pentru mine rămâne indescifrabil și acum gestul lui de a pleca din funcție în plină glorie, înainte de a i se sfârși mandatul.

Laurențiu Ulici (1993-2000)

Pe Laurențiu Ulici îl cunoșteam, chiar și colaborasem cu el cu foarte mulți ani înainte, pe când lucra la Contemporanul, iar eu la Scânteia Tineretului. Îl portretizasem cu plăcere, e adevărat că era și fotogenic, se cunoștea bine cu soția mea, Alina.

Cu atât mai dureros m-a surprins peste ani când, odată ajuns președintele Uniunii Scriitorilor, ca urmare a demisiei voite a lui Mircea Dinescu, la întrebarea mea plină de așteptare a atâtor ani de până atunci: „Laurențiu, a sosit timpul să fac o expoziție extinsă cu scriitorii”, răspunsul lui nu a întârziat, dar a fost sec și tăios: „Tu să zici « merci » că te mai public în reviste, ar trebui să n-o mai fac.” Am rămas perplex. Mă căutasese insistent în ianuarie 1990, cu rugămintea de a veni la Luceafărul. De unde atâta înverșunare? M-am lămurit mai apoi. În cartea-album O istorisire a literaturii române contemporane, portrete de Ion Cucu și texte de Mircea Micu, textul despre Laurențiu Ulici îl recomanda drept un căutător de talente literare, mai ales feminine. Cu siguranță, acest mod de a-l prezenta nu i-a picat deloc bine. Sigur că unele dintre prezentările lui Mircea Micu erau de multe ori neortodoxe și puteau supăra pe alocuri, dar se păstrau în limitele unei decențe relative, fără atac la persoană sau la operă. Pentru mine, era prima apariție de acest gen și nici n-am putut controla calitatea textelor. Mă ocupam exclusiv de fotografie.

În cei șapte ani în care Laurențiu Ulici a fost președinte al Uniunii Scriitorilor, în cerul fotografic plin de stele a apărut o gaură neagră. Momentul Ulici a semănat cumva cu încercarea monedei. Când se verifică dacă e din aur curat. Oricât a strâns din dinți, prin faptul că nu mă mai invita în anumite deplasări, în special în cele din Republica Moldova, care mă interesau în mod particular, nu m-a putut elimina. Fototeca mea era ca un zid de cetate. O cetate inexpugnabilă. Mă consideram un teren minat. Cu mine inteligente.

L-am simțit ostil. Or, nu se poate să creezi artistic într-o stare de ostilitate. Nicio clipă nu m-am simțit doborât. Dar tot răul spre bine. Avea să mi se confirme temeinicia operei mele. Atunci am înțeles cu precizie și pentru totdeauna că nu pot fi dat la o parte cu una, cu două.

Nu vreau să fiu înțeles greșit. Plecarea lui definitivă m-a durut foarte tare. Am resimțit-o ca pe o pierdere personală. Era unul dintre cei care mi se adresau cu Ioane, lucru care mi-a convenit întotdeauna. Dar felul în care m-a tratat în perioada mandatului m-a întristat profund. Îl iubeam fotografic, m-așteptam ca puterea să nu-l transforme și să-mi zâmbească și din fotoliul prezidențial, măcar în fotografii.

Eugen Uricaru (2000-2005)

Noul președinte, preluând din mers ștafeta, a continuat „politica” predecesorului său în legătură cu realizarea la parametri normali a filmofototecii. Nu s-a dezis. Am rămas același colaborator, dar n-am mai fost creativ. Am înregistrat mecanic pe peliculă în perioada lui, ca-ntr-o perioadă documentaristică. Am simțit o prăbușire în mine pe măsură ce resimțeam răceala și indiferența președintelui. M-aștepta o nemerită uitare? Mi-am rărit mult aparițiile, n-am insistat, n-am presat, nu înțelegeam ce se întâmplă. Aveam să înțeleg că cele peste șapte sute de fotografii, marea majoritate portrete, predate către Laurențiu Ulici prin intermediul vicepreședintelui de-atunci Eugen Uricaru, dispăruseră, iar întrebarea mea „Nu începem odată pregătirea pentru tipărirea albumului?”, album cu care fuseseră inițial de acord, nu-și mai avea rostul.

Ba chiar, n-am fost scutit de ironii. La rugămintea de a face totuși un album de referință, Eugen Uricaru mi-a răspuns dintr-un birou din anexa Casei Vernescu: „Da, o facem, vino mâine să discutăm, voi avea grijă să invităm și radioul, și televiziunea ...” Atunci am înțeles că, pentru scriitori și, implicit, pentru mine, se pierdea un fragment important din cronica literară pe care o țineam cu osândie. Am rezistat cu greu momentului. Norocul meu e că întotdeauna momentele de vârf din viața scriitorilor, care se succedau cu destul de multă repeziciune și care atestau o activitate intensă și creativă, le dublam sau le triplam prin expuneri repetate și unghiuri diferite ale aceluiași subiect. Tolba era plină, doar că nu o mai actualizam.

Cât despre televiziune, am colaborat o vreme la emisiunea săptămânală a Ioanei Drăgan, de pe postul național. Timp de două minute, prezentam în fotografii scriitorii români. La un moment dat, i-a venit rândul și lui Eugen Uricaru. Efectul a fost imediat. A venit personal în Bârlog și aproape că s-a repezit la mine. M-a luat de gât, m-a îmbrățișat și mi-a spus: „Mulțumesc, a fost o adevărată surpriză.” Zic: „Ai văzut emisiunea cu ochii tăi?”. „Nu, a văzut-o soția mea și i s-a părut bună.” Mi-am revenit cu greu din surpriză. Nu surpriza că mă vizita Eugen Uricaru, ci forța filmofototecii.

Faptul că evitasem un conflict deschis cu cei doi președinți, nu din servilism sau

de frică, m-a convins că forța fotografiilor mele în prezent și în timp va fi pașaportul trecerii mele prin viață.

Nicolae Manolescu

Am avut ocazia să-i dau cu dedicație lui Nicolae Manolescu un album fotografic, O istorie literară a privirii, asta acum câțiva ani, iar anul trecut Cum ar arăta viața fără fotografie, folosind aceeași dedicație. N-am premeditat acest lucru, să folosesc același text, care suna cam așa: „Domnului Nicolae Manolescu, omul care m-a reactivat. Cu mulțumiri.” Și semnătura.

Așa și este. Intrasem, încă de prin 1995, într-un con de umbră destul de dens și care a durat mai bine de șapte ani, în timpul mandatului lui Laurențiu Ulici ca președinte al Uniunii Scriitorilor.

După fractura Ulici care, în ciuda unor încercări de ambele părți de a termina războiul rece, n-a dus la nimic, Nicolae Manolescu este cel care mi-a pus oasele la loc, astfel că m-a reîntregit, m-a repus în funcțiune și fizic, și spiritual. Mi-am reamintit de mine, de cel de dinainte de negură. Mi-am recăpătat energia de lucru, dorința de a continua ceea ce începusem cu treizeci de ani înainte: această istorie literară a privirii care nu are nici început și nici sfârșit.

N-a fost un lucru simplu pentru el, dar a fost un lucru de care s-a preocupat. Se pare că modul de a ceda din timpul său semenilor face parte din comportamentul lui de om corect, care separă cu pricepere neghina de grâu, urâtul de frumos și care, când descoperă un lucru ce trebuie reformat, o ia foarte în serios. Cu condiția ca acel lucru să merite. Consider că am făcut parte din această categorie. A celor care meritau repuși pe linie de plutire. Nu prin înfățișare sau prin nume, ci prin ceea ce făcusem până atunci. Argumentele mele erau miile de fotografii realizate.

L-am fotografiat începând cu 1971. Îi știam și-i citeam cronicile. Era una din modalitățile de a mă informa despre viitoarele mize fotografice. Așa l-am selecționat și-aveam să-l întâlnesc în carne și oase la pupitrul Conferinței Naționale a Scriitorilor din 1971. Avea deasupra capului un fundal cu secera și ciocanul și cu steagul partidului. M-așteptam să vorbească în numele acelor însemne, ca mulți alții, nu să le ignore total. Cuvântarea lui, pe care de această dată am auzit-o, n-avea nimic în comun cu însemnele de deasupra capului. A

vorbit numai și numai despre literatură. L-am fotografiat de două sau de trei ori. Cum s-ar zice, mi-am făcut încălzirea în ceea ce-l privește.

Cum n-ajungea foarte des în Sala Oglinzilor, la festivități, eram într-o veșnică așteptare, pentru că încă de la început îl inclusesem în portofoliul celor care trebuiau neapărat urmăriți fotografic. În schimb, venea la întâlnirile cu alte uniuni de creație și cu scriitori străini, de clasă, mai ales pe vremea lui Macovescu și a lui D.R. Popescu, unde era destul de activ. Și, deși între el și Eugen Simion mi se părea că există o rezervă, îi regăseam întotdeauna la aceeași masă, la subiecte importante, pactizând. Mediator, mai totdeauna, Gabriel Dimisianu. Am câteva plicuri în filmofototecă intitulate chiar așa – un triumvirat celebru: Nicolae Manolescu, Eugen Simion, Gabriel Dimisianu.

Bineînțeles, n-am regretat niciodată că l-am „urmărit” fotografic pe Nicolae Manolescu. Satisfacția a fost deplină. Și ca meserie, și ca artă, și ca omenie. Aveam să fiu răsplătit pe deplin, ba cu prisosință, în momentul în care, angajat fiind la România literară, am început să public săptămânal aproape o întreagă istorie a literaturii. Mi se puneau la dispoziție spații largi în paginile revistei, iar acum fototeca României literare se-apropie de douăzeci de ani.

Lui Manolescu îi datorez prima mea expoziție de largă respirație, Clipe de viață (2003), de la Clubul Prometheus. Nu numai că a ajutat la realizarea ei, dar prin prezența redactorilor revistei României literare s-a creat o seară Ion Cucu. Amfitrioni au fost atunci: Nicolae Manolescu, Alex. Ștefănescu, Gabriel Dimisianu, iar în sală i-am regăsit pe Octavian Paler, Adriana Bittel, Mircea Cărtărescu, Ioana Pârvulescu, Georgeta Dimisianu, Constantin Țoiu, Pavel Șușară, cu o prezentare magistrală, și alți scriitori.

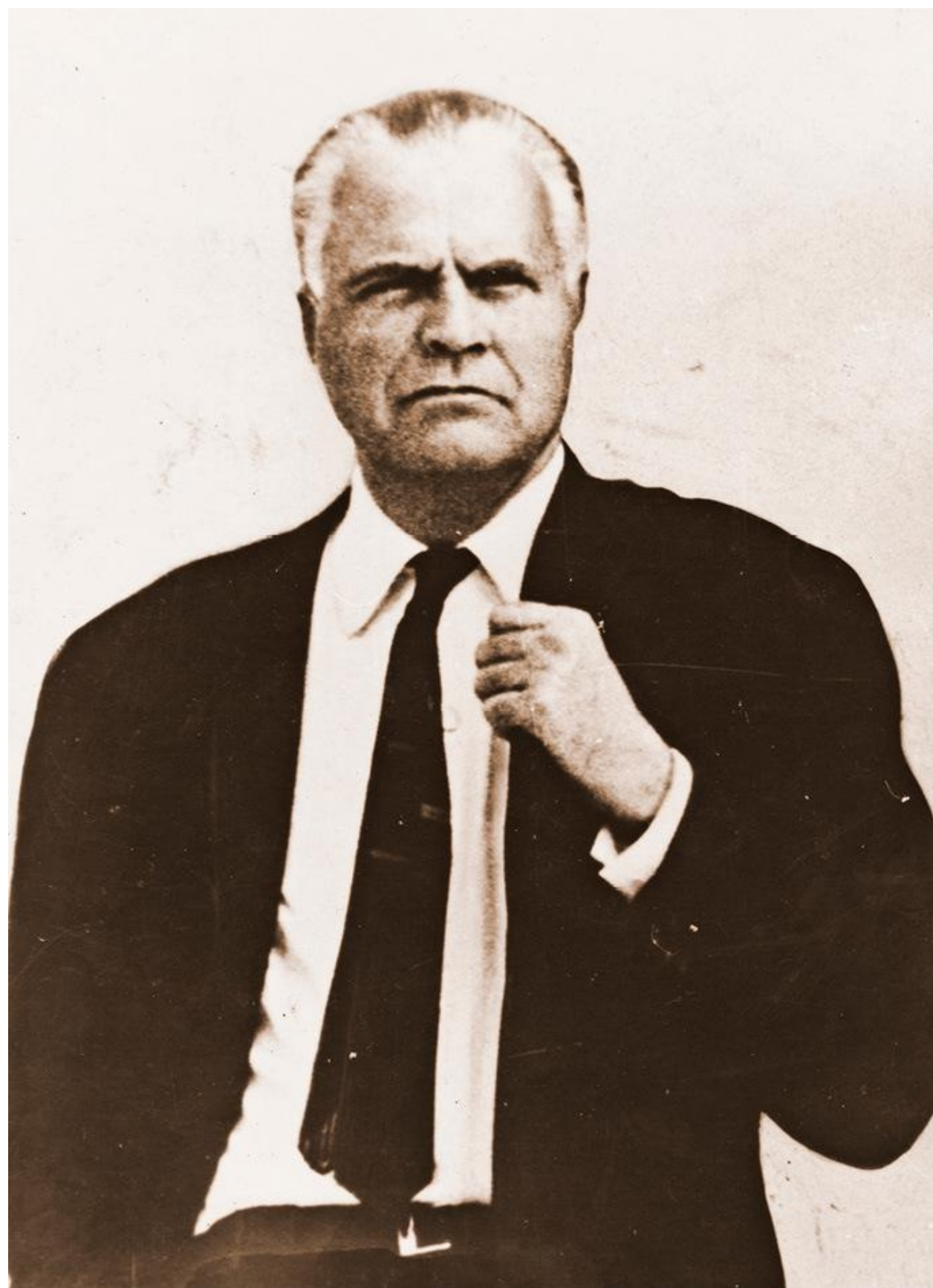
Când i-am propus și lui Nicolae Manolescu tipărirea unei Istorii literare a privirii exhaustive, n-a ezitat nicio clipă. Pentru el, ca și pentru mine, venea ca un lucru firesc.

Mihai Beniuc

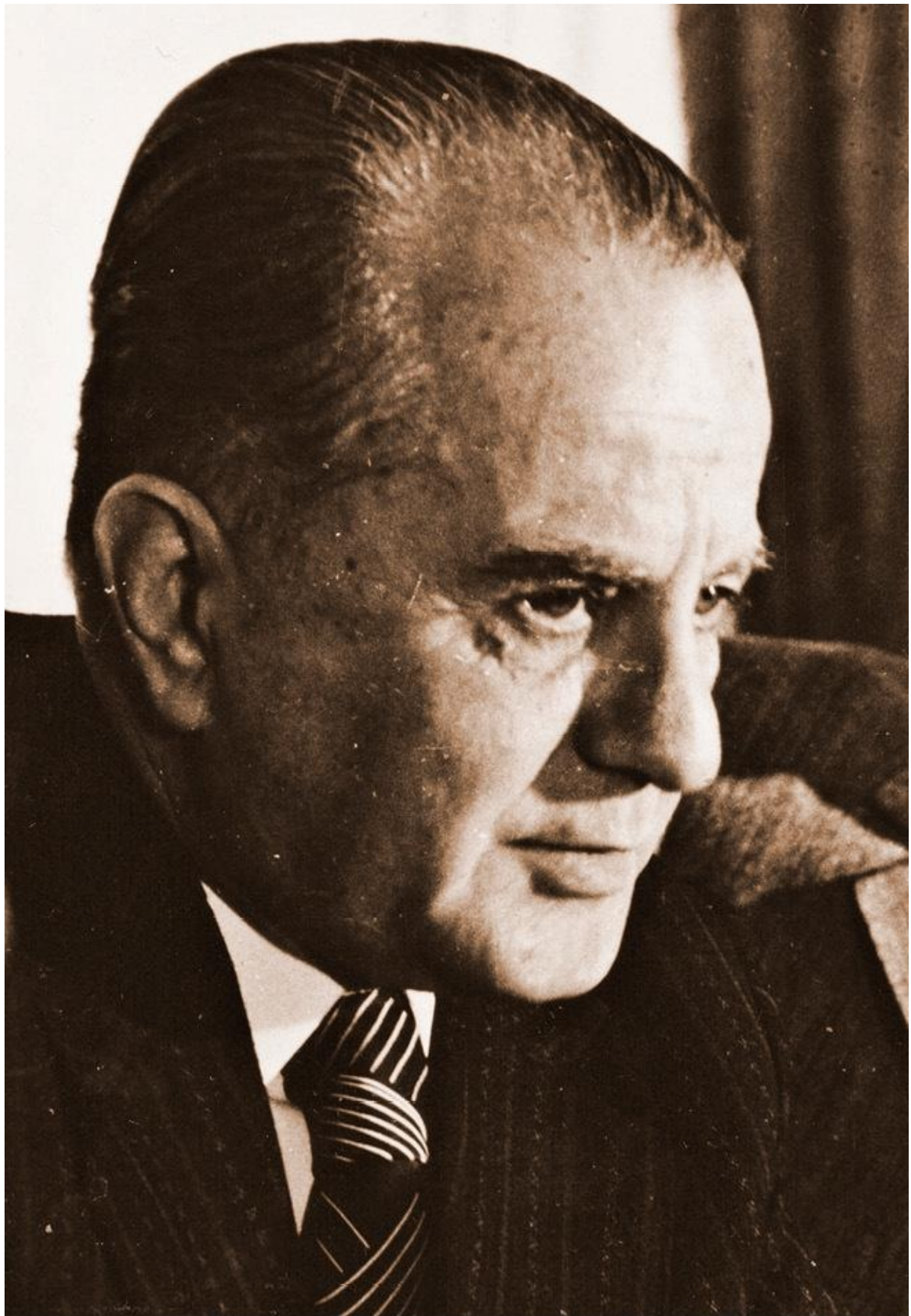
Demostene Botez

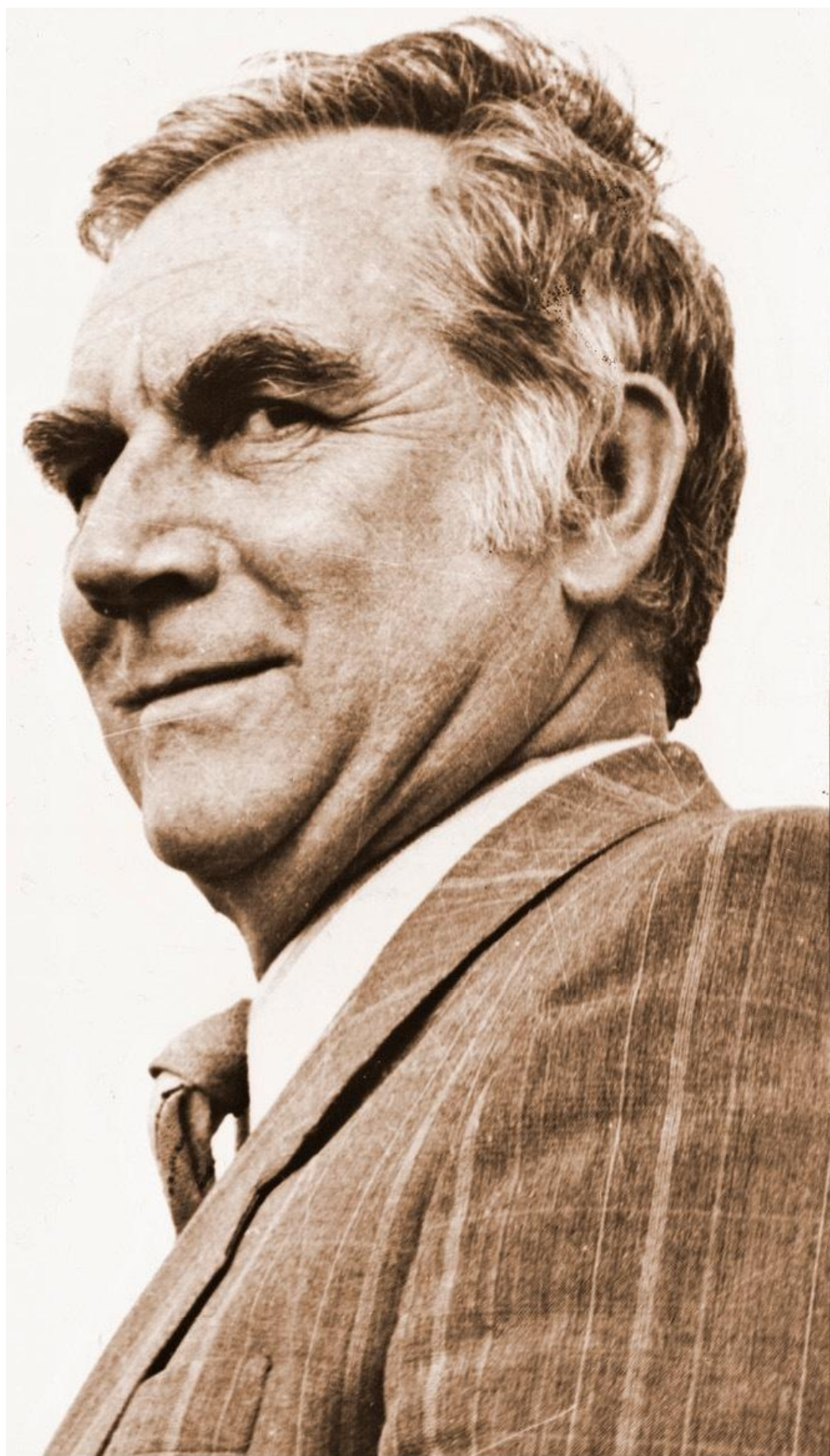
Zaharia Stancu

Virgil Teodorescu

George Macovescu

Dumitru Radu Popescu

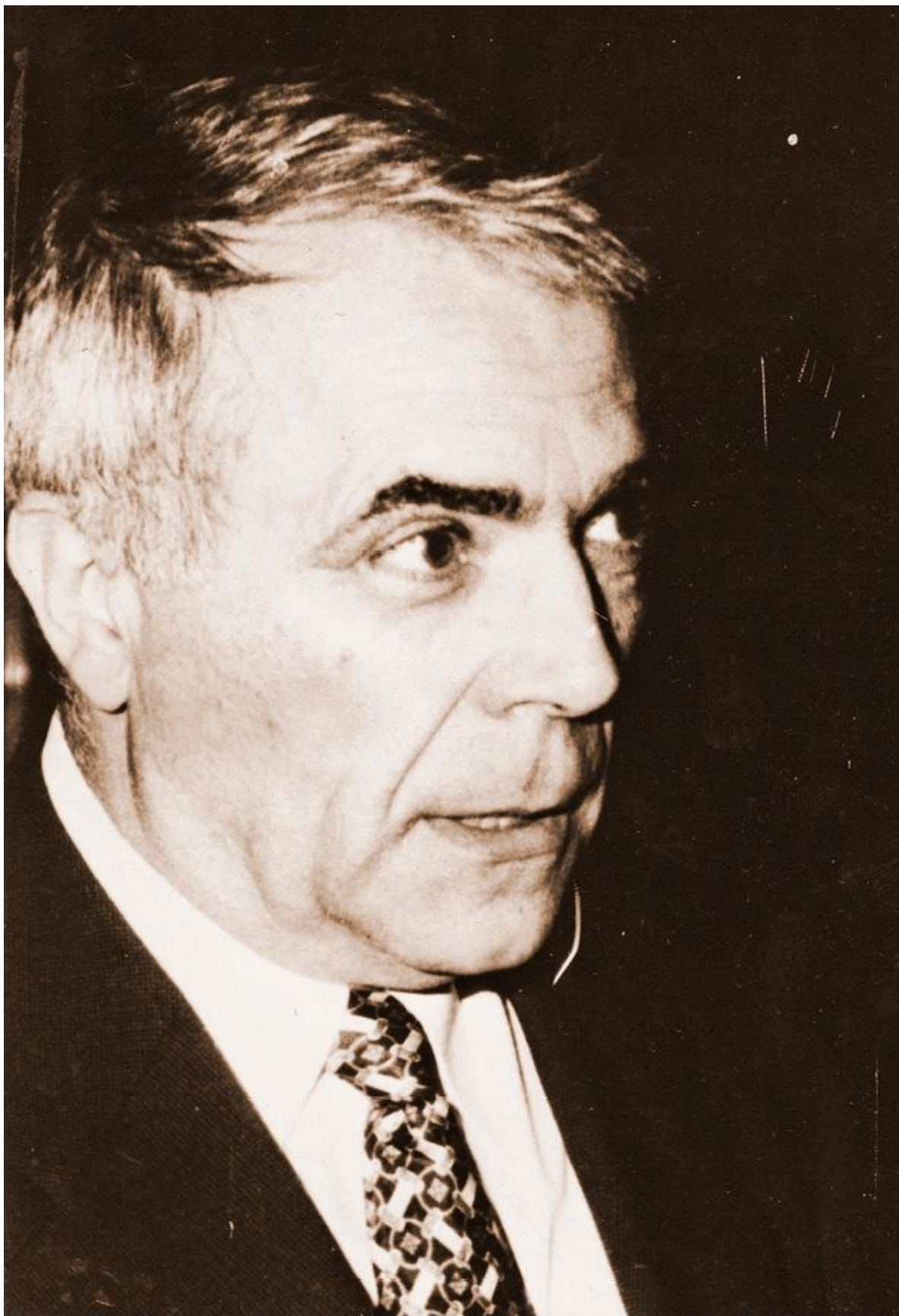
Mircea Dinescu

Laurențiu Ulici

Eugen Uricaru

Nicolae Manolescu

Post-scriptum

La finele acestei cărți, am descifrat că viitoarea istorie e obligatorie, că se va face într-un anumit fel, că nu trebuie să lase deoparte pe nimeni, dar că, în același timp, trebuie să fie extrem de selectivă cu valorile. Cel mai greu lucru în realizarea prezentei trilogii a fost selecția portretelor scrise. A trebuit să ne încadrăm într-un anumit număr de pagini, să respectăm regula jocului impusă de editură și să lansăm promisiunea că tot ce nu a fost cuprins aici va fi cu prisosință inclus în istorie. Pentru că avem de toate!

Al dumneavoastră, Ion Cucu